

หมวด 2 การพิจารณา คำพิพากษาและคำสั่งศาลอุทธรณ์

การพิจารณา

มาตรา 208 บัญญัติว่า “ให้ศาลอุทธรณ์พิจารณาโดยเปิดเผยเฉพาะแต่ในกรณีที่นัดหรืออนุญาตให้คู่ความมาพร้อมกัน หรือมีการสืบพยาน”

การพิจารณาในศาลชั้นต้น ต้องทำโดยเปิดเผยต่อหน้าจำเลย แต่ถ้าเป็นการพิจารณาในศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกาส่วนใหญ่จะเป็นการพิจารณาถ้อยคำสำนวนที่ศาลชั้นต้นได้ทำการพิจารณาและสืบพยานมา เมื่อศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกาพิจารณาแล้วก็จะพิพากษาหรือสั่งตามรูปคดีโดยไม่ต้องทำโดยเปิดเผยต่อหน้าคู่ความ หากศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกานัดหรืออนุญาตให้คู่ความมาพร้อมกันหรือเรียกพยานมาสืบเองตามมาตรา 208 (1) เช่นนี้ก็ต้องทำการพิจารณาโดยเปิดเผย

การนัดหรืออนุญาตให้คู่ความมาพร้อมกัน โดยปกติได้แก่การนัดให้คู่ความมาแถลงการณ์ด้วยวาจาตามที่ได้ขออนุญาตไว้ ซึ่งอาจเป็นคู่ความฝ่ายเดียวหรือทั้งสองฝ่ายก็ได้ รายละเอียดเกี่ยวกับการแถลงการณ์จะได้กล่าวถึงในตอนต่อไป อนึ่งการแถลงการณ์นี้ต้องกระทำโดยเปิดเผยประชาชนจึงมีสิทธิเข้าฟังได้

ส่วนการสืบพยาน หมายถึงกรณีที่ศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกาเห็นว่าควรสืบพยานเพิ่มเติม เช่นนี้ ศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกาก็มีอำนาจที่จะเรียกพยานมาสืบ ทั้งนี้ไม่ว่าจะเป็นพยานโจทก์พยานจำเลย หรือพยานหลักฐานอื่นอันเกี่ยวกับประเด็นในคดี หากมีการสืบพยานก็ต้องทำการพิจารณาโดยเปิดเผยเช่นกัน

การนัดให้คู่ความมาแถลงการณ์ด้วยวาจาเป็นดุลพินิจของศาลอุทธรณ์ ฉะนั้นแม้คู่ความจะได้ร้องขอแถลงการณ์ด้วยวาจา ศาลอุทธรณ์อาจสั่งงดเสียก็ได้ และการที่ศาลอุทธรณ์สั่งงดดังกล่าวก็ไม่ถือว่าเป็นการดำเนินกระบวนการพิจารณาที่ไม่ชอบ

ฎีกาที่ 267, 268/2509 ศาลจะนัดให้คู่ความมาแถลงด้วยวาจาหรือไม่ก็ได้ แล้วแต่ศาลจะเห็นสมควรเป็นเรื่อง ๆ ไป ฉะนั้นการที่ศาลอุทธรณ์ไม่นัดให้คู่ความมาแถลงด้วยวาจาจึงไม่ผิดกฎหมาย

เมื่อมีเหตุที่ศาลอุทธรณ์จะพิจารณาโดยเปิดเผยก็ต้องบังคับตามมาตรา 204 วรรคหนึ่งซึ่งบัญญัติว่า “เมื่อจะพิจารณาในศาลโดยเปิดเผย ให้ศาลอุทธรณ์ออกหมายนัดกำหนดวันพิจารณาไปยังคู่ความให้ทราบล่วงหน้าอย่างน้อยไม่ต่ำกว่าห้าวัน”

การพิจารณาเพื่อฟังคำแถลงการณ์ด้วยวาจา มาตรา 204 วรรคสอง บัญญัติว่า “การฟังคำแถลงการณ์นั้นห้ามมิให้กำหนดช้ากว่าสิบห้าวันนับแต่วันรับสำนวน ถ้ามีเหตุพิเศษจะช้ากว่านั้นก็ได้ แต่อย่าให้เกินสองเดือน เหตุที่ต้องช้าให้ศาลรายงานไว้” ความประสงค์ของกฎหมายก็เพื่อให้ศาลอุทธรณ์นัดฟังคำแถลงการณ์โดยไม่ชักช้า การไม่ปฏิบัติภายในระยะเวลาที่กฎหมายกำหนด ไม่ทำให้การพิจารณาคดีของศาลอุทธรณ์เสียไป เพราะแม้แต่ศาลอุทธรณ์จะสั่งงดฟังคำแถลงการณ์เสียเลยก็ยังไม่ถือว่าเป็นการดำเนินกระบวนการพิจารณาที่ผิดกฎหมาย

แถลงการณ์

คำแถลงการณ์ คำนีตาม ป.วิ. แห่ง มาตรา 1 (6) หมายความว่า “คำแถลงด้วยวาจาหรือเป็นหนังสือซึ่งคู่ความฝ่ายหนึ่งกระทำหรือยื่นต่อศาล ด้วยมุ่งหมายที่จะเสนอความเห็นต่อศาลในข้อความในประเด็นที่ได้ยกขึ้นอ้างในคำคู่ความ หรือในปัญหาข้อใดที่ศาลจะฟังมีคำสั่งหรือคำพิพากษา ซึ่งในข้อเหล่านี้คู่ความฝ่ายนั้นเพียงแต่แสดง หรือกล่าวทบทวน หรือยืนยัน หรืออธิบายข้อความแห่งคำพยานหลักฐาน และปัญหาข้อกฎหมายและข้อเท็จจริงทั้งปวง คำแถลงการณ์อาจรวมอยู่ในคำคู่ความ” และควรพิจารณาประกอบกับ ป.วิ. อาญา มาตรา 205 วรรคสาม ซึ่งบัญญัติว่า “คำแถลงการณ์ด้วยปากหรือหนังสือก็ตาม มิให้ถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของอุทธรณ์ ให้นับว่าเป็นแต่คำอธิบายข้ออุทธรณ์หรือแก้อุทธรณ์เท่านั้น”

จากบทบัญญัติของกฎหมายดังกล่าว คำแถลงการณ์จึงเป็นเพียงการเสนอความเห็นหรือคำอธิบายรายละเอียดของประเด็นหรือปัญหาที่คู่ความยกขึ้นอุทธรณ์หรือแก้อุทธรณ์ หรือในปัญหาที่ศาลอุทธรณ์จะมีคำสั่งหรือคำพิพากษา ความเห็นหรือคำอธิบายดังกล่าว อาจเป็นความเห็นหรือคำอธิบายข้อความแห่งคำพยานหลักฐาน ข้อกฎหมาย หรือข้อเท็จจริงก็ได้ตามหลักการแล้ว อุทธรณ์ควรระบุเฉพาะข้อเท็จจริงโดยย่อหรือข้อกฎหมายที่ยกขึ้นอ้างอิงตาม มาตรา 193 วรรคสอง ส่วนความเห็นหรือเหตุผลที่ยกขึ้นอธิบายซึ่งเป็นเรื่องรายละเอียดควรกล่าวในคำแถลงการณ์ แต่ในทางปฏิบัติคู่ความส่วนใหญ่มักจะเสนอความเห็นหรือคำอธิบายข้อเท็จจริงหรือข้อกฎหมายมาในอุทธรณ์หรือคำแก้อุทธรณ์โดยละเอียด แล้วไม่ทำคำแถลงการณ์อีก

เนื่องจากมาตรา 205 วรรคสาม บัญญัติว่า มิให้ถือว่าคำแถลงการณ์เป็นส่วนหนึ่งของอุทธรณ์ คู่ความจึงจะตั้งประเด็นขึ้นมาใหม่ในคำแถลงการณ์ไม่ได้

ฎีกาที่ 830/2512 ในคำแถลงการณ์เป็นหนังสือของโจทก์ในชั้นฎีกา โจทก์ได้ยกข้อต่อสู้เป็นข้อกฎหมายชั้นใหม่ ซึ่งโจทก์ไม่ได้ยกขึ้นกล่าวไว้ในฎีกา ทั้งมิใช่เป็นข้อที่ยกขึ้นว่ากันมาแล้วในศาลชั้นต้นและศาลอุทธรณ์ ศาลฎีกาจึงไม่รับฟัง

ถ้าคู่ความยื่นอุทธรณ์เกินกำหนดอายุอุทธรณ์ ซึ่งศาลจะรับไว้เป็นอุทธรณ์ไม่ได้ แต่ศาลก็อาจรับฟังคำอุทธรณ์นั้นในฐานะเป็นคำแถลงการณ์ได้ หากคดีนั้นขึ้นไปสู่การพิจารณาของศาลอุทธรณ์โดยการอุทธรณ์ของคู่ความอีกฝ่ายหนึ่งหรือโดยเหตุอื่น

ฎีกาที่ 621/2493 ศาลชั้นต้นพิพากษาประหารชีวิตจำเลย จำเลยยื่นอุทธรณ์เกินกำหนดอายุอุทธรณ์ โดยศาลชั้นต้นสั่งยึดระยะเวลาให้ วินิจฉัยว่า แม้จำเลยจะมีได้ยื่นอุทธรณ์ ศาลชั้นต้นก็ต้องส่งสำนวนไปให้ศาลอุทธรณ์พิจารณาพิพากษาตาม ป.วิ. อาญา มาตรา 245 ฉะนั้นศาลชั้นต้นจะยึดระยะเวลาอุทธรณ์ให้จำเลยหรือไม่ก็แล้วแต่ ไม่ทำให้รูปคดีเสียไป อย่างน้อยก็ฟังคำอุทธรณ์เป็นคำแถลงการณ์ของจำเลยในชั้นอุทธรณ์ได้

การแถลงการณ์

มาตรา 205 วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “คำร้องขอแถลงการณ์ด้วยปาก ให้ติดมากับฟ้องอุทธรณ์หรือแก้อุทธรณ์”

วรรคสอง บัญญัติว่า “คำแถลงการณ์เป็นหนังสือให้ยื่นก่อนวันศาลอุทธรณ์พิพากษา”

วรรคสี่ บัญญัติว่า “คำแถลงการณ์เป็นหนังสือจะยื่นต่อศาลชั้นต้นหรือต่อศาลอุทธรณ์ก็ได้”

ตามบทบัญญัติดังกล่าว คำแถลงการณ์จึงทำได้ 2 แบบ คือ แถลงการณ์ด้วยปากหรือด้วยวาจาแบบหนึ่ง และแถลงการณ์เป็นหนังสืออีกแบบหนึ่ง

การขอแถลงการณ์ด้วยปาก คู่ความต้องทำคำร้องขอมาพร้อมกับฟ้องอุทธรณ์หรือคำแก้อุทธรณ์ ในทางปฏิบัติคู่ความมักจะกล่าวขอมาในตอนท้ายของฟ้องอุทธรณ์หรือคำแก้อุทธรณ์ ด้วยข้อความทำนองว่า “คดีนี้โจทก์ (หรือจำเลย) ประสงค์จะขอแถลงการณ์ด้วยวาจาประกอบคำฟ้องอุทธรณ์ของโจทก์ (หรือคำแก้อุทธรณ์ของจำเลย) ขอศาลได้โปรดอนุญาตและแจ้งวันนัดให้โจทก์ (หรือจำเลย) ทราบด้วย” เช่นนี้ก็นับว่าใช้ได้แล้ว

หากคู่ความมิได้ทำคำร้องขอมาพร้อมกับฟ้องอุทธรณ์หรือคำแก้อุทธรณ์ แต่มาทำคำร้องขอในภายหลัง ศาลย่อมไม่อนุญาต

คำสั่งคำร้องที่ 65/2508 คำร้องขอเพิ่มเติมฎีกา โดยขอแถลงการณ์ด้วยวาจา เท่ากับเป็นการยื่นคำร้องขอแถลงการณ์ภายหลังฟ้องฎีกา ถือไม่ได้ว่าติดมากับฟ้องฎีกา จึงไม่ถูกต้อง

คำสั่งคำร้องที่ 36/2513 คำร้องขอแถลงการณ์ด้วยปาก ต้องติดมากับฟ้องฎีกา ยกคำร้อง (คำสั่งคำร้องที่ 309/2514)

คำสั่งคำร้องที่ 961/2515 คำร้องขอแถลงการณ์ด้วยปากลงวันที่เดียวกับฟ้องฎีกา แต่ยื่นภายหลังฟ้องฎีกา ถือว่าไม่ได้ติดมากับฟ้องฎีกา ศาลไม่อนุญาตให้แถลงการณ์

ส่วนคำแถลงการณ์เป็นหนังสือ เป็นเรื่องที่ศาลอุทธรณ์พิจารณาได้เองจากคำแถลงการณ์นั้น ไม่จำเป็นต้องพิจารณาโดยเปิดเผย จึงไม่ต้องมีการนัดเหมือนการแถลงการณ์ด้วยปาก ทั้งไม่บังคับว่าต้องยื่นมาพร้อมกับฟ้องอุทธรณ์หรือคำแก้อุทธรณ์ เพียงแต่ต้องยื่นก่อนวันศาลอุทธรณ์พิพากษาเท่านั้น และการยื่นจะยื่นต่อศาลชั้นต้นเพื่อให้ส่งต่อไปยังศาลอุทธรณ์ หรือจะยื่นต่อศาลอุทธรณ์โดยตรงก็ได้

ฎีกาที่ 105/2498 จำเลยอุทธรณ์คำพิพากษาศาลชั้นต้นเมื่อวันที่ 14 มกราคม 2497 และกล่าวในอุทธรณ์ด้วยว่า จะยื่นคำแถลงการณ์ประกอบอุทธรณ์ตามมา แต่แล้วจำเลยก็มีได้ยื่นคำแถลงการณ์ ศาลอุทธรณ์พิพากษาคดีเมื่อวันที่ 17 สิงหาคม 2497 จำเลยจึงฎีกากว่า ในอุทธรณ์ของจำเลยกล่าวไว้ว่าจะยื่นคำแถลงการณ์ประกอบอุทธรณ์ตามมา การที่ศาลอุทธรณ์พิพากษาคดีโดยไม่รอฟังคำแถลงการณ์ของจำเลยเสียก่อนเป็นการไม่ชอบ ศาลฎีกาวินิจฉัยว่า นับจากวันที่ 14 มกราคม 2497 ซึ่งเป็นวันอุทธรณ์ ถึงวันที่ 17 สิงหาคม 2497 ซึ่งเป็นวันที่ศาลอุทธรณ์พิพากษา จำเลยก็ยังหาได้ยื่นคำแถลงการณ์ไม่ นับว่าเป็นการเนินช้า เกินเวลาอันสมควรเป็นอันมาก ศาลอุทธรณ์ไม่จำเป็นต้องรอฟังคำแถลงการณ์ที่ร้องขอโดยไม่มีกำหนด ทั้งคดียังเนินช้าอย่างมากมายอีกด้วย ศาลอุทธรณ์พิพากษาคดีให้เสร็จไปชอบแล้ว

ระเบียบการแถลงการณ์ด้วยปาก

มาตรา 206 บัญญัติว่า “ระเบียบแถลงการณ์ด้วยปากมีดังนี้

(1) ถ้าคู่ความฝ่ายใดขอแถลงการณ์ ให้ฝ่ายนั้นแถลงก่อน แล้วให้อีกฝ่ายหนึ่งแถลงแก้ เสร็จแล้วฝ่ายแถลงก่อนแถลงแก้ได้อีก

(2) ถ้าคู่ความทั้งสองฝ่ายขอแถลงการณ์ ให้ผู้อุทธรณ์แถลงก่อน แล้วให้อีกฝ่ายหนึ่งแถลงแก้ เสร็จแล้วให้ผู้อุทธรณ์แถลงแก้ได้อีก

(3) ถ้าคู่ความทั้งสองฝ่ายขอแถลงการณ์ และเป็นผู้อุทธรณ์ทั้งคู่ ให้โจทก์แถลงก่อน แล้วให้จำเลยแถลง เสร็จแล้วให้โจทก์แถลงแก้ได้อีก”

ตัวอย่างของมาตรา 206 (1) เช่น โจทก์ฟ้องขอให้ลงโทษจำเลยฐานปล้นทรัพย์ ศาลชั้นต้นพิพากษาลงโทษ จำเลยอุทธรณ์และขอแถลงการณ์ด้วยวาจา ส่วนโจทก์มิได้อุทธรณ์และมีได้ขอแถลงการณ์ ศาลอุทธรณ์นัดให้โจทก์จำเลยมาพร้อมกันเพื่อฟังคำแถลงการณ์ของจำเลย ดังนี้ จำเลยซึ่งเป็นฝ่ายขอแถลงการณ์ มีหน้าที่แถลงก่อน เสร็จแล้วให้โจทก์แถลงแก้ จากนั้นจำเลยมีสิทธิแถลงอีกครั้งหนึ่งเพื่อแก้คำแถลงการณ์ของโจทก์

ถ้าจำเลยซึ่งมีหน้าที่แถลงก่อนได้แถลงการณ์แล้ว โจทก์ไม่แถลงแก้ เช่นนี้ การแถลงการณ์ก็เป็นอันยุติ เพราะไม่มีเหตุที่จำเลยจะต้องแถลงอีกครั้งหนึ่ง

ตัวอย่างของมาตรา 206 (2) เช่น โจทก์ฟ้องขอให้ลงโทษจำเลยฐานชิงทรัพย์ ศาลชั้นต้นพิพากษายกฟ้อง โจทก์อุทธรณ์และขอแถลงการณ์ด้วยวาจา จำเลยทำคำแก้อุทธรณ์พร้อมทั้งขอแถลงการณ์ด้วยวาจาด้วย เช่นนี้ โจทก์ซึ่งเป็นผู้อุทธรณ์ มีหน้าที่แถลงก่อน แล้วจำเลยแถลงแก้ จากนั้นโจทก์มีสิทธิแถลงแก้ได้อีก

ตัวอย่างของมาตรา 206 (3) เช่น โจทก์ฟ้องขอให้ลงโทษจำเลยฐานลักทรัพย์ตาม ป. อาญา มาตรา 335 ศาลชั้นต้นพิพากษาลงโทษจำเลยตามมาตรา 334 โจทก์อุทธรณ์ขอให้ลงโทษจำเลยตามฟ้อง จำเลยอุทธรณ์ขอให้ยกฟ้อง และทั้งสองฝ่ายต่างขอแถลงการณ์ด้วยวาจา เช่นนี้ โจทก์มีหน้าที่แถลงก่อน แล้วจำเลยแถลงแก้ จากนั้นโจทก์มีสิทธิแถลงแก้ได้อีก

อำนาจศาลอุทธรณ์เกี่ยวกับการขังหรือปล่อยจำเลย

มาตรา 207 บัญญัติว่า “เมื่อมีอุทธรณ์คำพิพากษา ศาลอุทธรณ์มีอำนาจสั่งให้ศาลชั้นต้นออกหมายเรียกหรือจับจำเลย ซึ่งศาลชั้นต้นปล่อยตัวไปแล้ว มาขังหรือปล่อยชั่วคราวระหว่างอุทธรณ์ก็ได้ หรือถ้าจำเลยถูกขังอยู่ระหว่างอุทธรณ์ จะสั่งให้ศาลชั้นต้นปล่อยจำเลยหรือปล่อยชั่วคราวก็ได้”

เมื่อมีการอุทธรณ์คำพิพากษา และศาลอุทธรณ์รับอุทธรณ์ไว้พิจารณาแล้ว คดีย่อมอยู่ในอำนาจของศาลอุทธรณ์ที่จะพิจารณาพิพากษา ศาลอุทธรณ์จึงมีอำนาจสั่งการเกี่ยวกับตัวจำเลยในระหว่างการพิจารณาของศาลอุทธรณ์ได้ เป็นต้นว่า ในคดีฆ่าผู้อื่นหรือคดีปล้นทรัพย์ ซึ่งมีอัตราโทษสูง ศาลชั้นต้นยกฟ้องโจทก์ปล่อยจำเลยไป หากศาลอุทธรณ์ตรวจสำนวนแล้วเห็นว่าพยานหลักฐานของโจทก์อาจรับฟังลงโทษจำเลยได้ และตามพฤติการณ์แห่งคดีถ้าจะรอไว้จนกว่าศาลอุทธรณ์มีคำพิพากษา จำเลยอาจหลบหนี เช่นนี้ศาลอุทธรณ์มีอำนาจสั่งให้ศาลชั้นต้นออกหมายเรียกหรือจับจำเลยมาขังไว้ในระหว่างการพิจารณาของศาลอุทธรณ์ หรือปล่อยชั่วคราวในระหว่างนั้นได้

ในทำนองเดียวกัน หากศาลชั้นต้นยกฟ้องโจทก์ แต่สั่งขังจำเลยไว้ระหว่างคดียังไม่ถึงที่สุด และโจทก์อุทธรณ์คำพิพากษา ถ้าศาลอุทธรณ์ตรวจสำนวนแล้วมีความเห็นว่าตามรูปคดีน่าจะยกฟ้องโจทก์ เช่นนี้ ศาลอุทธรณ์มีอำนาจสั่งให้ศาลชั้นต้นปล่อยจำเลยหรือปล่อยชั่วคราวในระหว่างการพิจารณาของศาลอุทธรณ์ได้

การสืบพยานเพิ่มเติม

มาตรา 208 บัญญัติว่า “ในการพิจารณาคดีอุทธรณ์ตามหมวดนี้

(1) ถ้าศาลอุทธรณ์เห็นว่าควรสืบพยานเพิ่มเติม ให้มีอำนาจเรียกพยานมาสืบเอง หรือสั่งศาลชั้นต้นสืบให้ เมื่อศาลชั้นต้นสืบพยานแล้ว ให้ส่งสำนวนมายังศาลอุทธรณ์เพื่อวินิจฉัยต่อไป”

เมื่อคดีอยู่ในอำนาจของศาลอุทธรณ์แล้ว ถ้าศาลอุทธรณ์เห็นว่าเป็นการจำเป็นที่จะต้องสืบพยานหลักฐานอื่นอันเกี่ยวกับประเด็นในคดีเพิ่มเติม ศาลอุทธรณ์ก็มีอำนาจที่จะกระทำได้ โดยจะเรียกพยานมาสืบเอง หรือสั่งศาลชั้นต้นให้สืบแทนก็ได้ ในทางปฏิบัติส่วนใหญ่ศาลอุทธรณ์จะให้ศาลชั้นต้นสืบแทน เมื่อสืบพยานเสร็จแล้วศาลชั้นต้นก็จะส่งสำนวนคืนไปยังศาลอุทธรณ์เพื่อวินิจฉัยต่อไป

การย้อนสำนวนไปให้ศาลชั้นต้นพิจารณาพิพากษาใหม่

มาตรา 208 (2) บัญญัติว่า “ถ้าศาลอุทธรณ์เห็นเป็นการจำเป็น เนื่องจากศาลชั้นต้นมิได้ปฏิบัติให้ถูกต้องตามกระบวนการพิจารณา ก็ให้พิพากษาสั่งให้ศาลชั้นต้นทำการพิจารณาและพิพากษาหรือสั่งใหม่ตามรูปคดี”

เมื่อคดีมาสู่ศาลอุทธรณ์และศาลอุทธรณ์เห็นว่าศาลชั้นต้นดำเนินกระบวนการพิจารณาโดยไม่ถูกต้อง ซึ่งหากการดำเนินกระบวนการพิจารณาเป็นไปโดยถูกต้องอาจเป็นเหตุให้ผลของคำพิพากษาหรือคำสั่งเปลี่ยนแปลงไป เช่นนี้ ศาลอุทธรณ์มีอำนาจสั่งให้ศาลชั้นต้นพิจารณาและพิพากษาหรือสั่งใหม่ได้

ฎีกาที่ 513/2498 ศาลชั้นต้นสืบพยานโจทก์ไปได้บ้าง แล้วจำเลยรับสารภาพ ศาลชั้นต้นเห็นว่าคดีพอวินิจฉัยได้ จึงสั่งงดสืบพยานและพิพากษาลงโทษจำเลย เป็นการปฏิบัติชอบตามกระบวนการพิจารณา เมื่อศาลอุทธรณ์เห็นว่าคดีควรจะสืบพยานต่อไป ก็ชอบที่จะสั่งให้ศาลชั้นต้นจัดการสืบพยาน เสร็จแล้วให้ส่งสำนวนมายังศาลอุทธรณ์เพื่อวินิจฉัยตาม ป.วิ. อาญา มาตรา 208 (1) การที่ศาลอุทธรณ์พิพากษาให้ยกคำพิพากษาศาลชั้นต้น ให้ศาลชั้นต้นพิจารณาพิพากษาใหม่ กรณีจะต้องเข้าตาม (2) แห่งมาตรา 208 กล่าวคือเป็นกรณีที่ศาลชั้นต้นมิได้ปฏิบัติให้ถูกต้องตามกระบวนการพิจารณา เมื่อศาลอุทธรณ์พิพากษาไม่ชอบ ศาลฎีกาให้ยกคำพิพากษาศาลอุทธรณ์ โดยให้ศาลชั้นต้นสืบพยานต่อไป เสร็จแล้วให้ส่งสำนวนมายังศาลอุทธรณ์เพื่อพิพากษา

ฎีกาที่ 1440/2498 ศาลอุทธรณ์พิพากษาลงโทษจำเลยบางคนที่ยังไม่ได้รับสำเนาอุทธรณ์เป็นการไม่สมบูรณ์ แม้จำเลยคนที่ได้รับสำเนาอุทธรณ์แล้วและถูกลงโทษ ฎีกา ศาลฎีกาก็พิพากษายกคำพิพากษาศาลอุทธรณ์ ให้ศาลอุทธรณ์พิจารณาพิพากษาใหม่

ฎีกาที่ 117/2501 พนักงานอัยการฟ้องจำเลยฐานเรียกดอกเบี้ยเกินกว่าอัตราที่กฎหมายกำหนด ผู้กู้ขอเข้าเป็นโจทก์ร่วม เมื่อศาลชั้นต้นสอบถาม โจทก์ร่วมแถลงว่ายินยอมให้จำเลยเรียกดอกเบี้ยเกินกว่าอัตราที่กฎหมายกำหนด ศาลชั้นต้นสั่งงดสืบพยานโจทก์จำเลย แล้ววินิจฉัยว่าเมื่อผู้กู้ยินยอมจึงมิใช่ผู้เสียหาย พิพากษายกฟ้อง ศาลอุทธรณ์วินิจฉัยว่า แม้ผู้กู้จะยินยอม จำเลยก็ต้องมีความผิด พิพากษายกคำพิพากษาศาลชั้นต้น ให้ศาลชั้นต้นดำเนินการสืบพยานแล้วพิพากษาใหม่ตามรูปคดี ศาลฎีกาพิพากษายืน

ฎีกาที่ 261/2510 โจทก์ฟ้องขอให้ลงโทษจำเลยในความผิดที่มีอัตราโทษจำคุกถึงสิบปี เมื่อศาลชั้นต้นมิได้สอบถามจำเลยในเรื่องทนายความและพิพากษาจำคุก ทำให้จำเลยเสียเปรียบในการดำเนินคดี ย่อมเป็นการจำเป็นที่จะต้องให้ศาลชั้นต้นทำการพิจารณาพิพากษาใหม่ตาม ป.วิ. อาญา มาตรา 208 (2)

ฎีกาที่ 202/2511 จำเลยขอเลื่อนสืบพยานจำเลย ศาลชั้นต้นไม่อนุญาต สั่งตัดพยานและพิพากษาลงโทษ จำเลยอุทธรณ์ขอให้ยกฟ้องหรือให้จำเลยสืบพยาน ดังนี้ หากศาลอุทธรณ์เห็นควรฟังพยานจำเลยต่อไป ก็ชอบที่จะเรียกพยานมาสืบเองหรือส่งสำนวนไปให้ศาลชั้นต้นสืบให้ตาม ป.วิ. อาญา มาตรา 208 (1) เมื่อศาลอุทธรณ์ยกคำพิพากษาศาลชั้นต้นให้สืบพยานจำเลยและพิพากษาใหม่ และจำเลยให้การรับสารภาพ ก็เป็นกรณีที่ศาลอุทธรณ์จะได้พิจารณาพิพากษาคดีให้ถูกต้องตามรูปคดี ศาลฎีกายกคำพิพากษาศาลอุทธรณ์ ให้ศาลอุทธรณ์พิจารณาพิพากษาใหม่

ฎีกาที่ 2024/2517 คดีที่ศาลแขวงยกฟ้องและต้องห้ามอุทธรณ์ในปัญหาข้อเท็จจริงนั้น หากศาลอุทธรณ์เห็นว่าอุทธรณ์ของโจทก์เป็นปัญหาข้อกฎหมาย ศาลอุทธรณ์ก็ต้องฟังข้อเท็จจริงตามที่ศาลแขวงวินิจฉัยเป็นยุติแล้วเป็นหลักในการวินิจฉัยปัญหาข้อกฎหมาย หากข้อเท็จจริงตามที่ศาลแขวงฟังมายังขาดตกบกพร่องหรือไม่เพียงพอ ศาลอุทธรณ์ก็มีอำนาจสั่งย้อนสำนวนไปให้ศาลแขวงวินิจฉัยข้อเท็จจริงใด ๆ เพื่อนำมาประกอบการวินิจฉัยปัญหาข้อกฎหมายได้ตาม ป.วิ. อาญา มาตรา 15 ประกอบด้วย ป.วิ. แห่ง มาตรา 243 (3)(ข) การที่ศาลอุทธรณ์วินิจฉัยข้อเท็จจริงนอกเหนือไปจากที่ศาลแขวงฟังเป็นยุติแล้ว เป็นการมิชอบ แม้จำเลยจะมีได้ยกปัญหาข้อนี้ขึ้นอ้างอิง ศาลฎีกาก็ยกขึ้นวินิจฉัยได้เพราะเป็นปัญหาเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยและ

เป็นการจำเป็นที่จะต้องให้ศาลอุทธรณ์พิจารณาพิพากษาใหม่ให้ถูกต้องตาม ป.วิ. อาญา มาตรา 225, 208 (2)

ฎีกาที่ 2771/2524 ศาลพลเรือนประทับฟ้อง แล้วสั่งให้ไปพิจารณารวมกับคดีของศาลทหารและพิพากษารวมกันมา โดยมีตุลาการศาลทหารและผู้พิพากษาศาลพลเรือนชุดเดียวกัน รวมสามนายเป็นองค์คณะพิจารณาพิพากษา เป็นการไม่ชอบตามพระธรรมนูญศาลยุติธรรมว่าด้วยอำนาจศาลและตาม ป.วิ. อาญา มาตรา 25 เพราะคดีต่างศาลกันจะพิจารณาพิพากษารวมกันไม่ได้ เป็นเรื่องศาลชั้นต้นมิได้ปฏิบัติให้ถูกต้องตามกระบวนการพิจารณา ต้องถือว่าคดีนี้ยังไม่ได้ผ่านการพิจารณาของศาลชั้นต้น ศาลอุทธรณ์จึงยังไม่มีอำนาจพิจารณาพิพากษา ต้องให้ศาลชั้นต้นพิจารณาพิพากษาใหม่ให้เป็นการถูกต้องเสียก่อน

ฎีกาที่ 505/2529 โจทก์จำเลยต่างอุทธรณ์ แต่ศาลอุทธรณ์พิจารณาพิพากษาเฉพาะอุทธรณ์ของโจทก์ เป็นการไม่ชอบด้วยกระบวนการพิจารณา ศาลฎีกาย้อนสำนวนไปให้ศาลอุทธรณ์ปฏิบัติให้ถูกต้องตามกระบวนการพิจารณา และเพื่อให้การวินิจฉัยความผิดของจำเลยเป็นไปตามลำดับศาล

ฎีกาที่ 1591/2529 ศาลชั้นต้นส่งสำนวนมายังศาลอุทธรณ์ตาม ป.วิ. อาญา มาตรา 245 ก่อนแล้ว ต่อมาศาลชั้นต้นสั่งรับอุทธรณ์ของจำเลยและส่งอุทธรณ์มายังศาลอุทธรณ์ ก่อนที่ศาลอุทธรณ์จะทำคำพิพากษา แต่ศาลอุทธรณ์ไม่วินิจฉัยอุทธรณ์ของจำเลย โดยวินิจฉัยตาม มาตรา 245 ดังนี้ ศาลอุทธรณ์ต้องพิจารณาพิพากษาใหม่

ฎีกาที่ 1989/2529 ศาลชั้นต้นลงโทษจำเลยที่ 5 โดยจำคุกตลอดชีวิต ศาลชั้นต้นมิได้ส่งสำนวนเกี่ยวกับจำเลยที่ 5 ไปศาลอุทธรณ์ตาม ป.วิ. อาญา มาตรา 245 โดยตรง แต่ส่งไปเพราะจำเลยที่ 1 ถึงที่ 4 อุทธรณ์ เมื่อศาลอุทธรณ์ตรวจพบก็มีอำนาจหยิบยกคดีขึ้นวินิจฉัยพร้อมกับจำเลยอื่นที่ยื่นอุทธรณ์ได้ แต่ศาลอุทธรณ์วินิจฉัยเพียงว่า จำเลยที่ 5 มิได้อุทธรณ์ คดียุติ โดยมีได้วินิจฉัยว่าจำเลยที่ 5 กระทำความผิดตามฟ้องเพียงใดหรือไม่ อันจะเป็นเหตุให้ต้องพิพากษายืนยก กลับ แก่ ตามอำนาจหน้าที่ไม่ คำพิพากษาศาลอุทธรณ์จึงไม่ชอบด้วยกฎหมาย ต้องย้อนสำนวนให้ศาลอุทธรณ์พิจารณาพิพากษาใหม่

ฎีกาที่ 1953/2530 จำเลยอุทธรณ์และอ้างว่าผู้เสียหายยื่นคำแถลงขอถอนคำร้องทุกข์สำหรับความผิดส่วนตัว ซึ่งถ้าเป็นความจริงโจทก์ย่อมไม่มีอำนาจฟ้องจำเลยในความผิดดังกล่าว แต่โจทก์มิได้รับรองว่าเป็นคำแถลงขอถอนคำร้องทุกข์ของผู้เสียหายที่แท้จริง ดังนั้นการที่ศาลอุทธรณ์มิได้สั่งให้ศาลชั้นต้นดำเนินการสอบถามผู้เสียหายเพื่อให้ยืนยันคำแถลงดังกล่าว จึงเป็น

การมิชอบ ศาลฎีกายกคำพิพากษาศาลอุทธรณ์ ให้ศาลอุทธรณ์ดำเนินการต่อไปให้ถูกต้อง แล้วพิพากษาใหม่ตามรูปคดี

ฎีกาที่ 3248/2532 ระหว่างการพิจารณาของศาลชั้นต้น จำเลยเป็นผู้วิกลจริตและไม่สามารถต่อสู้คดีได้ แต่ศาลชั้นต้นและศาลอุทธรณ์ได้พิจารณาและพิพากษาลงโทษจำเลยมา โดยมีได้ปฏิบัติตาม ป.วิ.อาญา มาตรา 14 เสียก่อน จึงเป็นการดำเนินกระบวนการพิจารณาที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย ศาลฎีกามีอำนาจตาม ป.วิ.อาญา มาตรา 208 (2), 225 ในอันที่จะสั่งให้ศาลชั้นต้นดำเนินกระบวนการพิจารณาใหม่ให้ถูกต้องและเหมาะสมต่อไป

ฎีกาที่ 1875/2536 คำพิพากษาศาลแขวงให้จำคุกจำเลย 2 ปี แต่มีผู้พิพากษาเพียงคนเดียวลงชื่อ เป็นการไม่ชอบตามพระธรรมนูญศาลยุติธรรม มาตรา 15 วรรคท้าย ศาลอุทธรณ์ต้องยื่นสำนวนไปให้ศาลชั้นต้นดำเนินการดังกล่าวให้ถูกต้องเสียก่อน

ฎีกาที่ 4744/2537 ศาลชั้นต้นพิพากษาลงโทษจำเลยฐานฉ้อโกง ศาลอุทธรณ์วินิจฉัยว่าผู้ร้องทุกข์ไม่ใช่เสียหาย พนักงานอัยการโจทก์ไม่มีอำนาจฟ้อง พิพากษายกฟ้อง ศาลฎีกาวินิจฉัยว่าผู้ร้องทุกข์เป็นผู้เสียหาย โจทก์มีอำนาจฟ้อง แต่ศาลอุทธรณ์ยังไม่ได้วินิจฉัยปัญหาที่ว่า จำเลยได้หลอกลวงและได้เงินไปจากผู้เสียหายหรือไม่ เพื่อให้คดีเป็นไปตามลำดับชั้นศาล จึงเห็นสมควรยื่นสำนวนไปให้ศาลอุทธรณ์พิจารณาพิพากษาใหม่

ฎีกาที่ 2835/2539 ป.วิ. อาญา มาตรา 173 เป็นบทบัญญัติที่ให้ความคุ้มครองสิทธิของจำเลยในการต่อสู้คดีและเป็นข้อกฎหมายที่เกี่ยวกับความสงบเรียบร้อย เมื่อปรากฏว่าก่อนเริ่มพิจารณาคดีที่จำเลยมีอายุไม่เกินสิบเจ็ดปีในวันที่ถูกฟ้องต่อศาล ศาลชั้นต้นมิได้สอบถามจำเลยเรื่องทนาย จึงเป็นเรื่องที่ศาลชั้นต้นมิได้ปฏิบัติให้ถูกต้องตามกระบวนการพิจารณาและเห็นว่าทำให้จำเลยเสียเปรียบในการดำเนินคดี ศาลฎีกาจึงเห็นเป็นการจำเป็นที่จะให้ศาลชั้นต้นดำเนินกระบวนการพิจารณาและพิพากษาใหม่

ความในมาตรา 208 (2) ที่ว่า “ถ้าศาลอุทธรณ์เห็นเป็นการจำเป็น ฯลฯ” แสดงว่าในกรณีที่ศาลชั้นต้นมิได้ปฏิบัติให้ถูกต้องตามกระบวนการพิจารณา กฎหมายมิได้บังคับศาลอุทธรณ์ต้องยื่นสำนวนไปให้ศาลชั้นต้นทำการพิจารณาและพิพากษาหรือสั่งใหม่เสมอไป แต่เป็นดุลพินิจของศาลอุทธรณ์ที่จะยื่นสำนวน หรือพิจารณาพิพากษาไปเลยโดยไม่ต้องยื่นสำนวน

ฎีกาที่ 1727/2493 ในกรณีที่ศาลชั้นต้นยังไม่ได้ชี้ขาดข้อเท็จจริงนั้น กฎหมายบัญญัติให้ศาลอุทธรณ์ฎีกามีอำนาจสั่งยื่นสำนวนไปให้ศาลชั้นต้นชี้ขาดข้อเท็จจริงได้ แต่เมื่อศาลอุทธรณ์ฎีกาเห็นว่าไม่จำเป็นต้องใช้อำนาจนั้น ก็ชี้ขาดข้อเท็จจริงไปได้โดยไม่ต้องใช้อำนาจที่กฎหมาย

ให้ไว้ (ฎีกาที่ 3144/2530 และฎีกาที่ 2512/2539)

ฎีกาที่ 1228/2498 ศาลชั้นต้นพิพากษาลงโทษจำเลย ศาลอุทธรณ์ยกฟ้องเพราะเห็นว่าฟ้องไม่สมบูรณ์ตาม ป.วิ. อาญา มาตรา 158 (5) โดยไม่วินิจฉัยข้อเท็จจริง เมื่อศาลฎีกาเห็นว่าฟ้องของโจทก์ไม่เคลือบคลุม ก็มีอำนาจวินิจฉัยข้อเท็จจริงในปัญหาที่ว่าจำเลยได้กระทำความผิดหรือไม่แล้วพิพากษาลงโทษจำเลยได้ โดยไม่ต้องย้อนสำนวนไปให้ศาลอุทธรณ์พิจารณาพิพากษาใหม่

ฎีกาที่ 871/2509 ป.วิ. อาญา มาตรา 173 บัญญัติให้ศาลสอบถามจำเลยเรื่องทนายความ ถ้าจำเลยไม่มีทนายและจำเลยต้องการ ก็ให้ศาลตั้งทนายให้จำเลยเสียก่อนเริ่มพิจารณา การถามคำให้การจำเลยก็เป็นการพิจารณา ถ้าศาลสอบถามคำให้การจำเลยก่อนสอบถามเรื่องทนาย ก็ย่อมเป็นการไม่ชอบ แต่ก็ไม่จำเป็นต้องให้ดำเนินกระบวนการพิจารณาใหม่ ในเมื่อศาลฎีกาเห็นว่าไม่มีเหตุอันสมควรที่จะให้ดำเนินกระบวนการพิจารณาใหม่

ฎีกาที่ 2211/2515 ศาลล่างพิพากษายกฟ้องด้วยข้อกฎหมาย โดยมีได้วินิจฉัยข้อเท็จจริง เมื่อศาลฎีกาวินิจฉัยปัญหาข้อกฎหมายตรงข้ามกับศาลล่าง และโจทก์จำเลยนำสืบพยานกันมาจนสิ้นกระแสความแล้ว ศาลฎีกามีอำนาจวินิจฉัยปัญหาข้อเท็จจริงไปได้เอง โดยไม่ต้องย้อนสำนวนไปให้ศาลล่างวินิจฉัยชี้ขาดก่อน

ฎีกาที่ 2082/2517 การที่ศาลอุทธรณ์ไม่รับวินิจฉัยปัญหาข้อกฎหมาย โดยเห็นว่าเป็นปัญหาข้อเท็จจริงนั้น ศาลฎีกามีอำนาจวินิจฉัยปัญหาข้อกฎหมายนั้นไปทีเดียว โดยไม่ต้องย้อนสำนวนไปให้ศาลอุทธรณ์พิจารณาพิพากษาใหม่ ตาม ป.วิ. อาญา มาตรา 208 (2) ประกอบด้วย มาตรา 225

ฎีกาที่ 1764/2518 ฟ้องว่าจำเลยเบิกความเท็จ จำเลยรับสารภาพ ศาลชั้นต้นและศาลอุทธรณ์พิพากษายกฟ้อง เพราะโจทก์บรรยายฟ้องบกพร่อง เป็นฟ้องที่ไม่สมบูรณ์ เมื่อศาลฎีกาเห็นว่าฟ้องโจทก์สมบูรณ์ ก็พิพากษาลงโทษจำเลยได้โดยไม่ต้องย้อนสำนวน เพราะจำเลยให้การรับสารภาพแล้ว

ฎีกาที่ 388/2529 แม้คดีต้องห้ามฎีกาในข้อเท็จจริง เมื่อปรากฏว่าการรับฟังพยานไม่ถูกต้อง อันเป็นปัญหาข้อกฎหมาย ศาลฎีกาวินิจฉัยข้อเท็จจริงตามพยานหลักฐานในสำนวนไปได้เลย ไม่จำเป็นต้องย้อนสำนวนไปให้ศาลอุทธรณ์พิจารณาพิพากษาใหม่

ฎีกาที่ 1344/2529 โจทก์ขอให้ลงโทษจำเลยฐานลักทรัพย์หรือรับของโจร ศาลชั้นต้นลงโทษฐานลักทรัพย์ จำเลยอุทธรณ์ การที่ศาลอุทธรณ์วินิจฉัยว่าจำเลยไม่ผิดฐานลักทรัพย์

แต่มีฐานรับของโจร และลงโทษจำเลยฐานรับของโจร จึงไม่ชอบด้วยกระบวนการพิจารณา จำเลย มีสิทธิฎีกาขอให้อยกฟ้องฐานรับของโจร ศาลฎีกาพิพากษาให้อยกฟ้องฐานรับของโจรได้ โดยไม่ต้องย้อนสำนวนไปให้ศาลอุทธรณ์พิจารณาพิพากษาใหม่ เพราะศาลอุทธรณ์ได้ยกฟ้องจำเลย ในข้อหาฐานลักทรัพย์แล้ว (โจทก์ควรฎีกาให้ลงโทษฐานลักทรัพย์)

ฎีกาที่ 4048/2529 โจทก์ขอให้ลงโทษจำเลยฐานลักทรัพย์หรือรับของโจร ศาลชั้นต้น ลงโทษฐานลักทรัพย์ จำเลยอุทธรณ์ ศาลอุทธรณ์ลงโทษฐานรับของโจร เป็นการไม่ชอบด้วย กระบวนการพิจารณาเพราะความผิดฐานรับของโจรยุติไปแล้ว โจทก์ฎีกาขอให้ลงโทษจำเลย ฐานลักทรัพย์ได้ และศาลฎีกามีอำนาจวินิจฉัยความผิดฐานลักทรัพย์โดยไม่ต้องย้อนสำนวนไปยัง ศาลอุทธรณ์

สำหรับฎีกาที่ 1344/2529 และฎีกาที่ 4048/2529 ขอให้ดูฎีกาที่ 1610/2539 ประกอบ (หนังสือหน้า 141)

ฎีกาที่ 1034/2533 คดีหมิ่นประมาท ศาลชั้นต้นพิพากษายกฟ้องโดยวินิจฉัยว่า พยานหลักฐานโจทก์ยังมีข้ออันควรสงสัยอยู่ว่าจำเลยจะได้พูดดั่งที่โจทก์ฟ้องหรือไม่ เมื่อศาล อุทธรณ์ฟังว่า จำเลยได้กล่าวถ้อยคำตามที่โจทก์กล่าวในฟ้องจริง ศาลอุทธรณ์ก็มีอำนาจวินิจฉัย ไปได้เลยว่าถ้อยคำของจำเลยเป็นการหมิ่นประมาทผู้เสียหายหรือไม่ โดยไม่ต้องย้อนสำนวน ไปให้ศาลชั้นต้นวินิจฉัยใหม่ตาม ป.วิ. อาญา มาตรา 208 (2)

การย้อนสำนวนไปให้ศาลชั้นต้นทำการพิจารณาและพิพากษาหรือสั่งใหม่ ศาลอุทธรณ์ ไม่จำเป็นต้องยกการพิจารณาและคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลชั้นต้นที่ดำเนินมาแล้วทั้งหมด อาจสั่งให้ดำเนินการใหม่เฉพาะในบางข้อหรือบางประเด็นก็ได้

ฎีกาที่ 180/2490 ศาลแขวงลงโทษจำเลยฐานลักทรัพย์ แต่ไม่พิจารณาในเรื่องที่โจทก์ ขอให้จำเลยคืนหรือใช้ราคาทรัพย์ที่จำเลยลักไป เมื่อคดีขึ้นสู่ศาลฎีกา วินิจฉัยว่า ศาลแขวงยังมี ได้พิจารณาความข้อนี้ สมควรให้ศาลแขวงพิจารณาประเด็นข้อนี้ต่อไป ให้อยกคำพิพากษา ศาลอุทธรณ์ในข้อนี้ แล้วให้ศาลแขวงพิจารณาและพิพากษาต่อไป

ฎีกาที่ 4125/2541 อ.ลงลายมือชื่อในชื่อของผู้อุทธรณ์ในฐานะทนายจำเลย โดยไม่ปรากฏ ว่ามีใบแต่งตั้งทนายความในสำนวน คำฟ้องอุทธรณ์ของจำเลยจึงเป็นคำฟ้องอุทธรณ์ที่ไม่ชอบด้วย ป.วิ. อาญา มาตรา 158 (7) แต่ศาลชั้นต้นสั่งรับคำฟ้องอุทธรณ์ของจำเลย ศาลอุทธรณ์ พิพากษายกอุทธรณ์ของจำเลย จำเลยแต่งตั้ง อ. เป็นทนายให้มีอำนาจอุทธรณ์และฎีกา จากนั้น

อ. ยื่นฎีกาในฐานะทนายจำเลย ขอให้ศาลฎีกาพิพากษายกคำพิพากษาศาลอุทธรณ์ ให้ศาลอุทธรณ์พิจารณาพิพากษาใหม่ ศาลฎีกาเห็นว่า อ. เคยเป็นผู้เรียงและพิมพ์คำให้การจำเลยและคำร้องประกอบการขอลปล่อยชั่วคราว แม้การที่ศาลชั้นต้นสั่งรับคำฟ้องอุทธรณ์ของจำเลยจะต้องถือว่าศาลชั้นต้นมิได้ปฏิบัติให้ถูกต้องตามกระบวนการพิจารณา ศาลฎีกามีอำนาจสั่งให้แก้ไขให้ถูกต้องได้ตาม ป.วิ. อาญา มาตรา 208 (2) ประกอบมาตรา 225 เมื่อปรากฏว่าจำเลยได้แต่งตั้ง อ. เป็นทนายจำเลยแล้ว จึงไม่จำเป็นต้องสั่งแก้ไขและถือว่าจำเลยยื่นคำฟ้องอุทธรณ์โดยชอบแล้ว แต่เห็นสมควรขออนุญาตไปให้ศาลอุทธรณ์พิจารณาพิพากษาใหม่เพื่อให้เป็นไปตามลำดับชั้นศาล

แม้ศาลฎีกาจะพิพากษายกคำพิพากษาศาลล่าง ให้ศาลชั้นต้นสืบพยานแล้วพิพากษาใหม่ สิทธิของคู่ความก็กลับคืนมาเท่าที่มีอยู่ขณะศาลชั้นต้นสั่งคดีสืบพยาน

ฎีกาที่ 1228/2510 ผู้เสียหายเป็นโจทก์ร่วมกับพนักงานอัยการ ศาลชั้นต้นสั่งคดีสืบพยานโจทก์จำเลยแล้วพิพากษายกฟ้อง พนักงานอัยการไม่อุทธรณ์ฎีกา แต่โจทก์ร่วมอุทธรณ์ฎีกา ศาลฎีกาพิพากษายกคำพิพากษาศาลชั้นต้นและศาลอุทธรณ์ ให้ศาลชั้นต้นสืบพยานแล้วพิพากษาใหม่ เมื่อพยานโจทก์ที่ศาลชั้นต้นสั่งคดีสืบพยานของพนักงานอัยการ แต่พนักงานอัยการไม่อุทธรณ์ฎีกาและโจทก์ร่วมแถลงไม่สืบพยาน ดังนี้ ศาลฎีกาย่อมสั่งให้ศาลชั้นต้นสืบพยานเฉพาะพยานจำเลยเท่านั้น

หากการดำเนินกระบวนการพิจารณาที่ศาลชั้นต้นปฏิบัติไม่ถูกต้องนั้น เนื่องจากความผิดของคู่ความ หรือคู่ความมีส่วนอยู่ด้วย ศาลอุทธรณ์ (หรือฎีกา) อาจไม่สั่งขออนุญาตไปให้ศาลชั้นต้นทำการพิจารณาพิพากษาใหม่

ฎีกาที่ 938/2500 โจทก์ยื่นคำร้องขอให้นับโทษจำเลยต่อจากอีกคดีหนึ่ง ศาลชั้นต้นสั่งว่าสำเนาให้จำเลย นัดสอบจำเลยในวันสืบพยานโจทก์ แต่ก็ไม่ได้สอบถาม จนพิพากษาคดีไปแล้วโดยไม่ได้นับโทษต่อ โจทก์อุทธรณ์ฎีกาต่อมา ศาลฎีกาวินิจฉัยว่า แม้จะถือว่าเป็นความบกพร่องของศาลชั้นต้นที่ไม่ได้ส่งสำเนาคำร้องและไม่ได้สอบถามจำเลยตามที่โจทก์ขอให้นับโทษต่อ แต่โจทก์ก็มีส่วนบกพร่องอยู่ด้วยที่ไม่ติดตามคอยระงับคดีว่าศาลได้ดำเนินการไปตามคำร้องนั้นเพียงใดหรือไม่ หากศาลสั่งแล้วยังไม่ได้ดำเนินการต่อไป ก็ควรจะแถลงต่อศาลเสียก่อนที่ศาลจะพิพากษา ประกอบกับคดีล่วงเลยมาจนถึงขั้นนี้แล้ว ไม่สมควรจะให้ย้อนไปให้ศาลชั้นต้นดำเนินการเพื่อนับโทษจำเลยต่อตามคำร้องของโจทก์

ฎีกาที่ 819/2513 โจทก์ฟ้องจำเลยว่าลักทรัพย์หรือรับของโจร จำเลยให้การว่าขอรับสารภาพตามฟ้อง ศาลชั้นต้นลงโทษจำเลยฐานรับของโจร จำเลยอุทธรณ์ขอให้ลดโทษหรือรอกการลงโทษ ศาลอุทธรณ์วินิจฉัยว่า คำรับของจำเลยไม่ชัดเจนว่าได้กระทำผิดฐานใด ไม่มีเหตุ

ที่ศาลจะชี้ว่าจำเลยทำผิดฐานใด พิพากษายกฟ้อง โจทก์ฎีกาขอให้ลงโทษจำเลยฐานรับของโจร หรือมิฉะนั้นให้ย้อนสำนวนไปให้ศาลชั้นต้นพิจารณาพิพากษาใหม่ ศาลฎีกาวินิจฉัยว่า ความผิดฐานลักทรัพย์กับรับของโจรเป็นความผิดคนละฐาน คำรับของจำเลยไม่ชัดเจนพอจะชี้ขาดว่า ได้ทำผิดฐานใด เป็นหน้าที่ของโจทก์จะต้องนำสืบต่อไปให้ได้ความถึงการทำผิดของจำเลย เมื่อโจทก์ไม่สืบพยานก็ลงโทษจำเลยไม่ได้ และไม่มีเหตุที่จะย้อนสำนวนไปให้ศาลชั้นต้นดำเนินการพิจารณาสอบถามคำให้การจำเลยใหม่ (ฎีกาที่ 711/2528)

การประชุมใหญ่ของศาลอุทธรณ์

มาตรา 208 ทวิ บัญญัติว่า “ถ้าอธิบดีผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์เห็นสมควรจะให้มีการวินิจฉัยปัญหาใด ในคดีเรื่องใดโดยที่ประชุมใหญ่ก็ได้

ที่ประชุมใหญ่ให้ประกอบด้วยผู้พิพากษาทุกคนซึ่งอยู่ปฏิบัติหน้าที่ แต่ต้องไม่น้อยกว่ากึ่งจำนวนผู้พิพากษาแห่งศาลนั้น และให้อธิบดีผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์เป็นประธาน

การวินิจฉัยในที่ประชุมใหญ่ให้ถือเสียงข้างมาก ถ้าในปัญหาใดมีความเห็นแย้งกันเป็นสองฝ่ายหรือเกินสองฝ่ายขึ้นไป จะหาเสียงข้างมากมิได้ ให้ผู้พิพากษาซึ่งมีความเห็นเป็นผลร้ายแก่จำเลยมาก ยอมเห็นด้วยผู้พิพากษาซึ่งมีความเห็นเป็นผลร้ายแก่จำเลยน้อยกว่า

ในคดีซึ่งที่ประชุมใหญ่ได้วินิจฉัยปัญหาแล้ว คำพิพากษาหรือคำสั่งต้องเป็นไปตามคำวินิจฉัยของที่ประชุมใหญ่ และต้องระบุด้วยว่าปัญหาข้อใดได้วินิจฉัยโดยที่ประชุมใหญ่ ผู้พิพากษาที่เข้าประชุมแม้มิใช่เป็นผู้นั่งพิจารณา ก็ให้มีอำนาจพิพากษา ทำคำสั่ง หรือทำความเห็นแย้งในคดีนั้นได้”

การพิจารณาพิพากษาคดีในศาลอุทธรณ์ ตามปกติย่อมเป็นไปตามความเห็นขององค์คณะที่พิจารณาคดีนั้น ๆ หากมีคดีใดที่อธิบดีผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์เห็นว่ามีความสำคัญซึ่งอาจเป็นข้อเท็จจริงหรือข้อกฎหมาย สมควรจะให้ที่ประชุมใหญ่ได้พิจารณาวินิจฉัย อธิบดีผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์ก็มีอำนาจที่จะสั่งให้นำคดีนั้นเข้าสู่การวินิจฉัยของที่ประชุมใหญ่ได้ ฉะนั้นการที่จะนำคดีใดเข้าสู่การวินิจฉัยของที่ประชุมใหญ่หรือไม่ จึงเป็นดุลพินิจของอธิบดีผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์เพียงผู้เดียว

องค์คณะของที่ประชุมใหญ่ คือ ผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์ทุกคนซึ่งอยู่ปฏิบัติหน้าที่ในขณะที่มีการประชุมใหญ่ โดยมีอธิบดีผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์เป็นประธานของที่ประชุม ผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์ที่เข้าประชุมจะต้องมีจำนวนไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์ทั้งหมด จึงจะครบองค์ประชุม สำหรับประธานที่ประชุม หากอธิบดีผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์ไม่สามารถ

ปฏิบัติหน้าที่ ผู้ปฏิบัติราชการแทนย่อมทำหน้าที่เป็นประธานของที่ประชุมแทนได้

สำหรับการวินิจฉัยในที่ประชุมใหญ่ คงเป็นไปทำนองเดียวกับการทำคำพิพากษาในศาลชั้นต้นตามที่ได้กล่าวมาแล้วในมาตรา 184 กล่าวคือ ให้ถือเสียงข้างมากเป็นหลักเบื้องต้น ถ้าหาเสียงข้างมากไม่ได้ก็ให้ผู้พิพากษาฝ่ายที่มีความเห็นเป็นผลร้ายแก่จำเลยมาก ยอมเห็นด้วยกับฝ่ายที่มีความเห็นเป็นผลร้ายแก่จำเลยน้อยกว่า เมื่อที่ประชุมใหญ่วินิจฉัยประการใดแล้ว ก็ต้องพิพากษาหรือสั่งไปตามคำวินิจฉัยของที่ประชุมใหญ่ และต้องระบุไว้ในคำพิพากษาหรือคำสั่งด้วยว่า ประเด็นหรือปัญหาข้อใดที่ได้รับการวินิจฉัยโดยที่ประชุมใหญ่

เมื่อที่ประชุมใหญ่วินิจฉัยแล้ว ปกติผู้พิพากษาเจ้าของสำนวนและองค์คณะจะเป็นผู้ทำคำพิพากษาหรือคำสั่ง แต่ถ้าเจ้าของสำนวนและองค์คณะไม่เห็นด้วยกับคำวินิจฉัยของที่ประชุมใหญ่ อธิบดีผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์อาจมอบหมายให้ผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์คนอื่นที่เข้าประชุมใหญ่ เป็นผู้ทำคำพิพากษาหรือคำสั่งสำหรับคดีนั้นก็ได้ สำหรับความเห็นแย้งก็เช่นกัน ปกติผู้พิพากษาที่จะทำความเห็นแย้งก็คือ ผู้พิพากษาที่ร่วมองค์คณะและไม่เห็นพ้องด้วยกับคำพิพากษาหรือคำสั่ง แต่ในกรณีที่มีการประชุมใหญ่ ผู้พิพากษาทุกคนที่เข้าประชุมใหญ่ของศาลอุทธรณ์ ถ้าไม่เห็นพ้องด้วยคำพิพากษาหรือคำสั่ง มีสิทธิทำความเห็นแย้งได้

ฎีกาที่ 99/2504 ผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์นั่งฟังคำแถลงการณ์ด้วยวาจา 3 นาย แล้วลงชื่อในคำพิพากษา 2 นาย กับมีผู้พิพากษาที่มีได้นั่งฟังแถลงการณ์ด้วยวาจาและมีชื่ออธิบดีผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์ร่วมลงชื่อด้วยอีก 1 นาย ดังนี้ทำให้คำพิพากษานั้นไม่ชอบด้วยกฎหมาย

การพิจารณาอุทธรณ์

อุทธรณ์ที่มีได้ยื่นในกำหนด

มาตรา 210 บัญญัติว่า “เมื่อศาลอุทธรณ์เห็นว่าฟ้องอุทธรณ์มิได้ยื่นในกำหนด ให้พิพากษายกฟ้องอุทธรณ์นั้นเสีย”

อายุอุทธรณ์มีกำหนดหนึ่งเดือนตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 198 โดยนับแต่วันอ่านหรือถือว่าได้อ่านคำพิพากษาหรือคำสั่งให้คู่ความฝ่ายที่อุทธรณ์ฟัง ตามปกติศาลชั้นต้นจะทำหน้าที่ตรวจอุทธรณ์ว่าควรจะรับส่งขึ้นไปยังศาลอุทธรณ์หรือไม่ ซึ่งหมายความรวมถึงการที่จะต้องตรวจว่าอุทธรณ์นั้นได้ยื่นภายในกำหนดอายุอุทธรณ์หรือไม่ด้วย หากศาลชั้นต้นปฏิเสธไม่ยอมรับอุทธรณ์ คู่ความย่อมอุทธรณ์เป็นคำร้องอุทธรณ์คำสั่งของศาลชั้นต้นต่อศาลอุทธรณ์ตามมาตรา 198 ทวิวรรคหนึ่ง กรณีที่ศาลอุทธรณ์จะเป็นผู้สั่งตามมาตรา 210 ก็คือ ศาลชั้นต้นรับอุทธรณ์ไว้เพราะเห็นว่ายื่นภายในกำหนด แต่ศาลอุทธรณ์เห็นว่าพ้นกำหนดแล้ว ก็จะพิพากษายกฟ้องอุทธรณ์

อุทธรณ์คำพิพากษาและคำสั่งระหว่างพิจารณา

มาตรา 211 บัญญัติว่า “เมื่อมีอุทธรณ์คัดค้านคำพิพากษาในประเด็นสำคัญ และคัดค้านคำสั่งระหว่างพิจารณาด้วย ศาลอุทธรณ์จะพิพากษาโดยคำพิพากษาอันเดียวกันก็ได้”

บทบัญญัติมาตรานี้เกี่ยวข้องกับมาตรา 196 ที่ห้ามอุทธรณ์คำสั่งระหว่างพิจารณา จะอุทธรณ์ได้ก็ต่อเมื่อได้มีอุทธรณ์คำพิพากษาหรือคำสั่งในประเด็นสำคัญด้วย ในทางปฏิบัติคู่ความที่อุทธรณ์จะอุทธรณ์คำสั่งระหว่างพิจารณาและอุทธรณ์คำพิพากษา รวมไปถึงในอุทธรณ์ฉบับเดียวกัน เช่น ในวันนัดสืบพยานโจทก์ จำเลยยื่นคำร้องขอเลื่อนคดีโดยอ้างว่ายังไม่มีความชัดเจน ศาลชั้นต้นไม่อนุญาตให้เลื่อนคดี แล้วสืบพยานโจทก์ไป ในที่สุดพิพากษาลงโทษจำเลย เมื่อจำเลยอุทธรณ์ ก็จะคัดค้านว่า การที่ศาลชั้นต้นไม่อนุญาตให้เลื่อนคดีตามคำร้องของจำเลยเป็นการไม่ชอบ พร้อมกันนั้นก็อุทธรณ์ด้วยว่าพยานหลักฐานของโจทก์ไม่มั่นคงพอที่จะรับฟังลงโทษจำเลย เช่นนี้ ศาลอุทธรณ์ก็มีอำนาจที่จะวินิจฉัยชี้ขาดเรื่องการขอเลื่อนคดีซึ่งเป็นการอุทธรณ์คำสั่งระหว่างพิจารณา และเรื่องที่ว่าพยานหลักฐานของโจทก์พอฟังลงโทษจำเลยได้หรือไม่ ซึ่งเป็นการอุทธรณ์คำพิพากษา รวมกันไปในคำพิพากษาฉบับเดียวกันได้

ห้ามเพิ่มเติมโทษจำเลย ถ้าโจทก์ไม่อุทธรณ์

มาตรา 212 บัญญัติว่า “คดีที่จำเลยอุทธรณ์คำพิพากษาที่ให้ลงโทษ ห้ามมิให้ศาลอุทธรณ์พิพากษาเพิ่มเติมโทษจำเลย เว้นแต่โจทก์จะได้อุทธรณ์ในทำนองนั้น”

ความหมายของมาตรานี้ก็คือ ในกรณีที่ศาลชั้นต้นพิพากษาลงโทษจำเลย แล้วจำเลยเป็นผู้อุทธรณ์เพียงฝ่ายเดียว โดยโจทก์มิได้อุทธรณ์ขอให้เพิ่มเติมโทษจำเลย เช่นนี้ แม้จะมีกรณีที่ศาลอุทธรณ์เห็นว่าจำเลยควรจะได้รับโทษหนักขึ้น ศาลอุทธรณ์ก็จะพิพากษาเช่นนั้นไม่ได้

ตัวอย่างที่ศาลวินิจฉัยว่าเป็นการเพิ่มเติมโทษจำเลย

ฎีกาที่ 440/2508 จำเลยกระทำความผิดซึ่งตามกฎหมายต้องระวางโทษทั้งจำทั้งปรับ แต่ศาลชั้นต้นวางโทษปรับอย่างเดียว จำเลยฝ่ายเดียวอุทธรณ์ การที่ศาลอุทธรณ์พิพากษาแก้เป็นจำคุกและปรับ แม้จะยกโทษจำคุก ก็เป็นการพิพากษาเพิ่มเติมโทษจำเลย ต้องห้ามตาม ป.วิ. อาญา มาตรา 212 (ฎีกาที่ 4899/2536)

ฎีกาที่ 1025/2513 พนักงานอัยการฟ้อง ร. กับ ส. ในข้อหาทำร้ายร่างกายซึ่งกันและกัน และ ส. ฟ้อง ร. เป็นอีกสำนวนหนึ่งในข้อหาว่าทำร้ายร่างกายตนฝ่ายเดียว ศาลชั้นต้นรวมพิจารณาแล้วพิพากษาจำคุกและปรับ ร. แต่โทษจำคุกให้รอไว้ ส่วน ส. นั้นให้ลงโทษปรับ กับยกฟ้องคดีที่ ส. เป็นโจทก์ ส. แต่ผู้เดียวอุทธรณ์ทั้งสองสำนวน ศาลอุทธรณ์พิพากษายกฟ้องคดีที่ ส.

เป็นโจทก์ แต่ให้แก่โทษของ ร. เป็นไม่รอกการลงโทษจำคุก ดังนี้หาขอบไม่ เพราะการที่ศาลชั้นต้นลงโทษ ร. เป็นการลงโทษในสำนวนที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ เมื่อพนักงานอัยการมิได้อุทธรณ์คดีเฉพาะตัว ร. ตามสำนวนดังกล่าวจึงถึงที่สุด ต้องห้ามมิให้ศาลอุทธรณ์เพิ่มเติมโทษจำเลย แม้ ส. จะอุทธรณ์ขอให้ลงโทษ ร. แต่ ส. ก็มีได้อยู่ในฐานะเป็นโจทก์ร่วมกับพนักงานอัยการ จึงอ้างไม่ได้ว่า ส. อุทธรณ์ขอให้ลงโทษ ร. เพิ่มขึ้นในคดีที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ ทั้งคดีที่ ส. เป็นโจทก์ ศาลอุทธรณ์ก็พิพากษายกฟ้อง

ฎีกาที่ 565/2520 โจทก์ฟ้องขอให้ลงโทษจำเลยฐานพยายามฆ่าผู้อื่น มีอาวุธปืน และเสพสุราจนมาประพศุดิ่วนวาย ศาลชั้นต้นลงโทษฐานพยายามฆ่าซึ่งเป็นกระทงหนักที่สุดกระทงเดียว โดยให้จำคุกตลอดชีวิต จำเลยฝ่ายเดียวอุทธรณ์ ศาลอุทธรณ์พิพากษาแก้ เป็นว่าฐานพยายามฆ่าให้จำคุก 10 ปีกับลงโทษฐานมีอาวุธปืนและเสพสุราด้วย ศาลฎีกาวินิจฉัยว่า ความผิดฐานมีอาวุธปืนและเสพสุรา โจทก์มิได้อุทธรณ์ ศาลอุทธรณ์จะพิพากษาลงโทษไม่ได้ ต้องห้ามตาม ป.วิ. อาญา มาตรา 212

ฎีกาที่ 101/2524 ศาลชั้นต้นลงโทษจำเลย 2 กระทง กระทงละ 5 ปี รวมจำคุก 10 ปี ศาลอุทธรณ์เห็นว่าเป็นความผิดกรรมเดียว แต่คงจำคุก 10 ปี เช่นนี้ เป็นการพิพากษาเพิ่มเติมโทษจำเลยจากกระทงละ 5 ปี เป็นกระทงเดียว 10 ปี ไม่ชอบด้วย ป.วิ. อาญา มาตรา 212

ฎีกาที่ 1835/2524 การกักขังแทนค่าปรับตั้งแต่ 20,000 บาท หากจะกักขังเกินหนึ่งปี ศาลต้องสั่งไว้ในคำพิพากษา มิฉะนั้นกักขังได้ไม่เกินหนึ่งปี เมื่อศาลชั้นต้นไม่ได้สั่งไว้ในคำพิพากษา และโจทก์ไม่อุทธรณ์ การที่ศาลอุทธรณ์พิพากษาแก้ให้กักขัง 2 ปี จึงเป็นการเพิ่มเติมโทษจำเลย

ฎีกาที่ 1839/2530 ศาลชั้นต้นพิพากษาลงโทษจำเลยฐานเป็นผู้สนับสนุนการกระทำความผิด โจทก์มิได้อุทธรณ์ เมื่อคดีขึ้นสู่ศาลฎีกา แม้ศาลฎีกาจะเห็นว่าการกระทำของจำเลยเป็นความผิดฐานเป็นตัวการตามที่โจทก์ฟ้อง ศาลฎีกาก็จะลงโทษจำเลยหนักกว่าที่ศาลชั้นต้นลงโทษไม่ได้ (ฎีกาที่ 1345/2531, ฎีกาที่ 1496/2531 และฎีกาที่ 1597/2532)

ฎีกาที่ 3854/2530 ศาลชั้นต้นพิพากษาว่าจำเลยมีความผิดตาม ป. อาญา มาตรา 339 ประกอบด้วยมาตรา 340 ตี จำคุก 18 ปี เพิ่มโทษตามมาตรา 93 เป็นจำคุก 27 ปี กับมีความผิดตาม พ.ร.บ. อาวุธปืนฯ จำคุก 2 ปี รวมจำคุก 29 ปี ลดโทษให้หนึ่งในสามตาม ป. อาญา มาตรา 78 คงจำคุก 19 ปี 4 เดือน จำเลยอุทธรณ์ ศาลอุทธรณ์พิพากษาแก้เป็นว่า จำเลยมีความผิดตาม ป. อาญา มาตรา 339 จำคุก 12 ปี เพิ่มโทษตามมาตรา 93 เป็นจำคุก 18 ปี รวมกับโทษตาม พ.ร.บ. อาวุธปืนฯ เป็นจำคุก 20 ปี โดยไม่ได้ลดโทษให้จำเลย วินิจฉัยว่า ศาลอุทธรณ์ไม่ได้

ลดโทษให้แก่จำเลย เป็นการพิพากษาเพิ่มเติมโทษจำเลยโดยที่โจทก์มิได้อุทธรณ์ เป็นการไม่ถูกต้อง

ฎีกาที่ 723/2536 ศาลชั้นต้นพิพากษาจำคุกจำเลย 1 เดือน ฐานแปรรูปไม้โดยไม่ได้รับอนุญาต แต่ตาม พ.ร.บ. ป่าไม้ พ.ศ. 2484 มาตรา 48,73 วรรคสอง มีอัตราโทษจำคุกขั้นต่ำ 1 ปี จึงเป็นการลงโทษจำคุกจำเลยต่ำกว่าอัตราโทษขั้นต่ำตามที่กฎหมายกำหนด แต่โจทก์มิได้อุทธรณ์ฎีกาขอให้ลงโทษจำเลยเพิ่มขึ้น ศาลฎีกาจำคุกจำเลยเพิ่มขึ้นไม่ได้ (ฎีกาที่ 5465/2534 และฎีกาที่ 3990/2540)

ฎีกาที่ 1872/2538 คดีที่จำเลยกระทำความผิดหลายกรรม เมื่อวางโทษประหารชีวิตกระหนงหนึ่งแล้ว ย่อมวางโทษปรับในความผิดกระหนงอื่นอีกได้ แต่เมื่อโจทก์มิได้ฎีกา ศาลฎีกาก็ไม่อาจลงโทษปรับจำเลยได้

ฎีกาที่ 7878/2538 ศาลชั้นต้นมิได้นำโทษจำคุกที่รอการลงโทษไว้ในคดีก่อนมาบวกเข้ากับโทษในคดีนี้และโจทก์มิได้อุทธรณ์ในปัญหาดังกล่าว ศาลอุทธรณ์จะพิพากษาให้บวกโทษจำเลยไม่ได้ (ดูฎีกาที่ 1812/2540 ประกอบ “หนังสือหน้า 44”)

ฎีกาที่ 3741/2540 ศาลชั้นต้นและศาลอุทธรณ์พิพากษาลงโทษจำคุกจำเลยตลอดชีวิต จำเลยฎีกาว่า จำเลยไม่ประสงค์ให้ศาลฎีกาพิจารณาพิพากษาเพื่อประโยชน์แก่จำเลย ขอให้ศาลฎีกาลงโทษประหารชีวิตโดยไม่ต้องลดโทษให้จำเลย ศาลฎีกาจึงไม่จำเป็นต้องวินิจฉัยว่าจำเลยกระทำผิดตามโจทก์ฟ้องหรือไม่ ส่วนที่จำเลยให้ลงโทษประหารชีวิตโดยไม่ต้องลดโทษนั้น เท่ากับการเพิ่มโทษจำเลยโดยที่โจทก์มิได้ฎีกา ต้องห้ามตาม ป.วิ. อาญา มาตรา 225 ประกอบ ด้วยมาตรา 212 ศาลฎีกาไม่อาจเพิ่มโทษจำเลยได้

ตัวอย่างที่ศาลวินิจฉัยว่าไม่เป็นการเพิ่มเติมโทษจำเลย

ฎีกาที่ 1130/2509 ศาลชั้นต้นพิพากษาว่าจำเลยกระทำผิดฐานรับของโจรและพกพาอาวุธไปในที่ชุมนุม แต่ให้ลงโทษฐานรับของโจรซึ่งเป็นกระหนงหนัก จำเลยฝ่ายเดียวอุทธรณ์และอุทธรณ์เฉพาะข้อหาฐานรับของโจร ความผิดฐานพกพาอาวุธไปในที่ชุมนุมตามที่ยุติแล้วยังคงมีอยู่ตามคำพิพากษาศาลชั้นต้น เมื่อศาลสูงพิพากษายกฟ้องฐานรับของโจร ก็มีอำนาจกำหนดโทษในความผิดฐานพกพาอาวุธไปในที่ชุมนุมที่ยังมีอยู่นั้นได้ ไม่เป็นการนอกเหนือกฎหมาย (ฎีกาที่ 1196/2502)

ฎีกาที่ 2651/2517 ศาลชั้นต้นจำคุกจำเลย 5 วัน และปรับ 200 บาท แต่โทษจำคุกนั้น ให้เปลี่ยนเป็นกักขังแทน จำเลยอุทธรณ์ขอให้รอกการลงโทษในส่วนที่เกี่ยวกับโทษกักขังซึ่ง เปลี่ยนมาจากโทษจำคุก ศาลอุทธรณ์แก้เป็นว่าให้รอกการลงโทษ โดยไม่ลงโทษกักขังแทนโทษ จำคุก นอกจากที่แก้ให้เป็นไปตามคำพิพากษาศาลชั้นต้น โจทก์ฎีกาว่าศาลอุทธรณ์พิพากษา เปลี่ยนจากโทษกักขังเป็นรอกการลงโทษนั้น เท่ากับพิพากษาเพิ่มเติมโทษจำเลย ศาลฎีกาวินิจฉัยว่า แม้ศาลอุทธรณ์จะพิพากษาเปลี่ยนโทษกักขังเป็นโทษจำคุกเพื่อรอกการลงโทษแก่จำเลย ก็เป็น การกำหนดโทษจำคุกโดยมีเงื่อนไขให้เป็นคุณแก่จำเลย เพื่อให้จำเลยไม่ต้องรับโทษกักขัง ไม่เป็น การเพิ่มเติมโทษอันต้องห้ามตาม ป.วิ. อาญา มาตรา 212 (ฎีกาที่ 1555/2517)

ฎีกาที่ 1912/2523 ศาลชั้นต้นลงโทษจำเลย 2 กระทง กระทงละ 6 เดือน โจทก์มิได้ อุทธรณ์ขอให้เพิ่มเติมโทษจำเลย ศาลอุทธรณ์แก้คำพิพากษาศาลชั้นต้นโดยกำหนดโทษจำคุกตาม เดิมแต่เพิ่มโทษปรับ แล้วรอกการลงโทษจำคุก เช่นนี้ ไม่เป็นการเพิ่มเติมโทษ (ฎีกาที่ 1737/2525, ฎีกาที่ 1366/2533 และฎีกาที่ 2803/2535)

ฎีกาที่ 2590/2524 ศาลอุทธรณ์ไม่นับโทษต่อให้เพราะโจทก์มิได้แจ้งว่าคดีที่ขอให้นับ โทษต่อศาลได้ลงโทษจำคุกจำเลยหรือไม่ โจทก์แถลงมาในคำแก้ฎีกาว่าคดีที่ขอให้นับโทษต่อ ศาลลงโทษจำคุก ศาลฎีกาเรียกสำนวนมาตรวจดู ปรากฏว่าที่โจทก์แถลงเป็นความจริง ศาลฎีกา นับโทษต่อให้

ฎีกาที่ 3121/2525 โจทก์มีคำขอให้ริบเฮโรอินของกลาง ศาลชั้นต้นลงโทษจำเลยแต่ ไม่มีคำสั่งเรื่องของกลาง จำเลยอุทธรณ์ฝ่ายเดียว ศาลอุทธรณ์พิพากษาแก้โทษจำเลยแต่ไม่ วินิจฉัยเรื่องของกลาง ศาลฎีกาวินิจฉัยว่า ป.วิ. อาญา มาตรา 186 บัญญัติว่า คำพิพากษาหรือ คำสั่งของศาลต้องมีคำวินิจฉัยของศาลในเรื่องของกลาง ทั้งการวินิจฉัยเรื่องของกลางมิใช่เป็น กรณีเพิ่มโทษจำเลย การที่ศาลอุทธรณ์ไม่วินิจฉัยเรื่องของกลาง ศาลฎีกาไม่เห็นพ้องด้วย เมื่อ โจทก์ฎีกาขอให้ริบของกลาง ศาลฎีกาเห็นสมควรวินิจฉัยไป โดยไม่ย้อนสำนวนไปให้ศาลอุทธรณ์ พิพากษาใหม่ พิพากษาแก้ให้ริบของกลาง (ฎีกาที่ 3021/2533 ฎีกาที่ 307/2536 และฎีกาที่ 4054/2539)

ฎีกาที่ 3997/2526 ศาลชั้นต้นพิพากษาว่าจำเลยผิดตาม ป. อาญา มาตรา 318 วรรคหนึ่ง จำคุก 2 ปี ศาลอุทธรณ์พิพากษาแก้เป็นว่าจำเลยผิดตามมาตรา 318 วรรคสาม (ซึ่งกฎหมาย กำหนดโทษไว้สูงกว่าวรรคสอง) ส่วนโทษของจำเลยยังคงเดิม เช่นนี้วินิจฉัยว่า เป็นเพียงปรับ บทกฎหมายที่ถูกต้องลงโทษจำเลยเท่านั้น หาได้พิพากษาเพิ่มเติมโทษจำเลยไม่ ไม่ต้องห้ามตาม ป.วิ. อาญา มาตรา 212 (ฎีกา 2405/2532)

ฎีกาที่ 4525/2533 ศาลอุทธรณ์พิพากษาปรับ ศาลฎีกาพิพากษาให้จำคุกสถานเดียว และรอกการลงโทษ ไม่เป็นการเพิ่มเติมโทษ เพราะเป็นการกำหนดโทษจำคุกโดยมีเงื่อนไขให้เป็นคุณแก่จำเลย

ในกรณีที่จำเลยฝ่ายเดียวอุทธรณ์ แม้ศาลสูงจะพิพากษาเพิ่มเติมโทษจำเลยไม่ได้ ศาลสูงก็มีอำนาจที่จะปรับบทลงโทษเสียให้ถูกต้องได้

ฎีกาที่ 1331/2520 จำเลยชิง ค. และ ถ. ซึ่งเป็น 2 กรรมต่างกัน ศาลชั้นต้นลงโทษกรรมเดียว จำเลยฝ่ายเดียวอุทธรณ์และฎีกา เมื่อศาลฎีกาเห็นว่าจำเลยกระทำผิด 2 กรรม ก็จะพิพากษาเพิ่มเติมโทษจำเลยไม่ได้เพราะโจทก์มิได้อุทธรณ์ แต่ขอปรับบทลงโทษเสียให้ถูกต้อง (ฎีกาที่ 1631/2522 และฎีกาที่ 799/2537)

ฎีกาที่ 1617/2524 เมื่อศาลอุทธรณ์เห็นว่าศาลชั้นต้นพิพากษาลงโทษจำเลยมาไม่ถูกต้อง ก็ขอที่จะพิพากษาแก้เสียให้ถูกต้อง แม้โจทก์จะมีได้อุทธรณ์ แต่โทษที่จะลงแก่จำเลยต้องไม่เกินกว่าที่ศาลชั้นต้นกำหนด (ฎีกาที่ 5669/2531)

ฎีกาที่ 3075/2527 ศาลชั้นต้นลงโทษจำเลยฐานเอาคนไปเรียกค่าไถ่ตาม ป. อาญา มาตรา 313 ประกอบด้วยมาตรา 316, 53 จำคุก 20 ปี แสดงว่าได้ใช้โทษจำคุกตลอดชีวิตเป็นเกณฑ์ในการคำนวณโทษ แต่ตามมาตรา 316 จะลงโทษน้อยกว่ากึ่งหนึ่งของโทษดังกล่าวหาได้ไม่ (น้อยกว่า 25 ปีไม่ได้) โทษจำคุก 20 ปีที่ศาลชั้นต้นกำหนดจึงน้อยกว่ากึ่งหนึ่งของโทษตลอดชีวิตซึ่งไม่ถูกต้อง แต่โจทก์มิได้อุทธรณ์คำพิพากษาศาลชั้นต้น ศาลฎีกาจึงไม่อาจกำหนดโทษจำเลยให้สูงขึ้นได้

ฎีกาที่ 3656/2527 ศาลล่างพิพากษาลงโทษจำเลยฐานพยายามกระชาก เมื่อคดีขึ้นสู่ศาลฎีกา โดยจำเลยฎีกาฝ่ายเดียว แม้ศาลฎีกาจะเห็นว่ากรกระทำของจำเลยเป็นความผิดสำเร็จ ก็จะลงโทษจำเลยหนักกว่าที่ศาลอุทธรณ์พิพากษาไม่ได้ แต่วางบทลงโทษจำเลยให้ถูกต้องได้ (ฎีกาที่ 5669/2531)

ฎีกาที่ 2163/2530 การกระทำของจำเลยเป็นความผิดตาม ป. อาญา มาตรา 138, 296 ซึ่งเป็นกรรมเดียวผิดต่อกฎหมายหลายบท แต่ศาลชั้นต้นลงโทษจำเลยตามมาตรา 296 โดยมีได้วินิจฉัยว่าจำเลยมีความผิดตามมาตรา 138 ด้วยหรือไม่ ศาลฎีกาขอที่จะแก้ให้ถูกต้อง โดยลงโทษเท่าเดิมได้ แม้โจทก์จะมีได้อุทธรณ์ในข้อนี้ก็ตาม

ตัวอย่างที่ศาลวินิจฉัยว่าเป็นกรณีที่โจทก์อุทธรณ์หรือฎีกาในทำนองที่ขอให้เพิ่มเติมโทษ

ฎีกาที่ 677/2510 โจทก์ฟ้องขอให้ลงโทษจำเลยฐานทำร้ายร่างกายผู้เสียหายถึงสาหัส ตาม ป. อาญา มาตรา 297 ศาลอุทธรณ์ลงโทษตามมาตรา 295 โจทก์ฎีกาขอให้ลงโทษตามฟ้อง ศาลฎีกาลงโทษตามมาตรา 295 แต่กำหนดโทษหนักขึ้นได้ เพราะถือได้ว่าโจทก์ฎีกาในทำนองที่ขอให้ลงโทษจำเลยหนักขึ้น (ฎีกาที่ 1352/2508 และฎีกาที่ 1231/2508)

ตัวอย่างที่ศาลวินิจฉัยว่าเป็นกรณีที่โจทก์มิได้อุทธรณ์หรือฎีกาในทำนองที่ขอให้เพิ่มเติมโทษ

ฎีกาที่ 525/2528 โจทก์ฟ้องขอให้ลงโทษฐานพยายามฆ่าตาม ป. อาญา มาตรา 288, 80 ศาลชั้นต้นฟังว่าจำเลยไม่มีเจตนาฆ่า ลงโทษตามมาตรา 297 โจทก์อุทธรณ์ขอให้ลงโทษตามฟ้อง ศาลอุทธรณ์ฟังว่าจำเลยไม่มีเจตนาฆ่าและบาดแผลไม่สาหัส ลงโทษตามมาตรา 295 โจทก์ฎีกาขอหาพยายามฆ่าซึ่งเป็นฎีกาในปัญหาข้อเท็จจริง ต้องห้ามตาม ป.วิ. อาญา มาตรา 220 คดีจึงไม่อาจขึ้นสู่การวินิจฉัยของศาลฎีกา และถือไม่ได้ว่าโจทก์ฎีกาขอให้ลงโทษจำเลยหนักขึ้นในข้อหาทำร้ายร่างกายสาหัสตามมาตรา 297 ด้วย ศาลฎีกาพิพากษายกฎีกาโจทก์

เหตุในลักษณะคดี

มาตรา 213 บัญญัติว่า “ในคดีซึ่งจำเลยผู้หนึ่งอุทธรณ์คัดค้านคำพิพากษาซึ่งให้ลงโทษจำเลยหลายคนในความผิดฐานเดียวกันหรือต่อเนื่องกัน ถ้าศาลอุทธรณ์กลับหรือแก้คำพิพากษาศาลชั้นต้นไม่ลงโทษหรือลดโทษให้จำเลย แม้เป็นเหตุอยู่ในส่วนลักษณะคดี ศาลอุทธรณ์มีอำนาจพิพากษาลดโทษไปถึงจำเลยอื่นที่มีได้อุทธรณ์ให้มีต้องถูกรับโทษ หรือได้ลดโทษจุจำเลยผู้อุทธรณ์”

บทบัญญัติมาตรานี้มีความทำนองเดียวกับ ป. อาญา มาตรา 89 ที่บัญญัติว่า “ถ้ามีเหตุผลส่วนตัวอันควรยกเว้นโทษ ลดโทษ หรือเพิ่มโทษแก่ผู้กระทำความผิดคนใด จะนำเหตุนั้นไปใช้แก่ผู้กระทำความผิดคนอื่นในการกระทำความผิดนั้นด้วยไม่ได้ แต่ถ้าเหตุอันควรยกเว้นโทษ ลดโทษหรือเพิ่มโทษเป็นเหตุในลักษณะคดี จึงให้ใช้แก่ผู้กระทำความผิดนั้นด้วยกันทุกคน”

จากบทบัญญัติของมาตรา 212 และมาตรา 213 จะเห็นได้ว่า กฎหมายมีวัตถุประสงค์ที่จะให้ความคุ้มครองแก่จำเลย กล่าวคือ ตามมาตรา 212 หากโจทก์มิได้อุทธรณ์ขอให้เพิ่มเติมโทษจำเลย แม้จะมีกรณีที่ศาลสูงเห็นว่าจำเลยควรจะได้รับโทษหนักขึ้น ศาลสูงก็จะเพิ่มเติมโทษจำเลยไม่ได้ ในทางกลับกัน ถ้าจำเลยคนหนึ่งอุทธรณ์คัดค้านคำพิพากษาที่ให้ลงโทษ และศาลสูง

เห็นควรรยกฟ้อง หรือลดโทษให้แก่จำเลยผู้อุทธรณ์ หากเป็นเหตุอยู่ในส่วนลักษณะคดี ศาลสูง มีอำนาจยกฟ้องหรือลดโทษให้จำเลยอื่นที่ร่วมกระทำความผิดหรือกระทำความผิดต่อเนื่องกันกับ จำเลยผู้อุทธรณ์ด้วยตามมาตรา 213 แม้จำเลยอื่นจะมีได้อุทธรณ์ด้วยก็ตาม

เหตุในส่วนลักษณะคดีนี้อาจมีได้ทั้งในข้อเท็จจริงหรือข้อกฎหมาย เหตุในส่วนลักษณะคดี ที่เป็นข้อเท็จจริงก็เช่น พยานหลักฐานโจทก์ฟังไม่ได้ว่ามีการกระทำความผิดเกิดขึ้น และที่เป็นข้อกฎหมายก็เช่น ฟ้องโจทก์ไม่สมบูรณ์หรือศาลล่างวางบทลงโทษจำเลยไม่ถูกต้อง

ตัวอย่างที่ศาลวินิจฉัยว่าเป็นเหตุอยู่ในส่วนลักษณะคดี

ข้อเท็จจริงที่ปรากฏในการพิจารณาแตกต่างกับข้อเท็จจริงที่กล่าวในฟ้อง

ฎีกาที่ 225/2497 ศาลยกฟ้องเพราะข้อเท็จจริงตามที่ปรากฏในทางพิจารณาต่างกับ ข้อเท็จจริงดังที่กล่าวในฟ้องตาม ป.วิ. อาญา มาตรา 192 วรรคสอง เป็นเหตุลักษณะคดี ศาลฎีกา พิพากษายกฟ้องตลอดถึงจำเลยที่ไม่ฎีกาด้วย (ฎีกาที่ 237/2513)

ข้อเท็จจริงฟังไม่ได้ว่า ได้มีการกระทำความผิดเกิดขึ้นตามฟ้อง

ฎีกาที่ 1655/2512 เมื่อคำพยานโจทก์รับฟังไม่ได้ว่า ได้มีการกระทำความผิด ย่อมเป็นเหตุ ในลักษณะคดี แม้จำเลยอื่นจะมีได้ฎีกา ศาลฎีกาก็มีอำนาจยกฟ้องโจทก์ถึงจำเลยนั้นด้วยได้ ตาม ป.วิ. อาญา มาตรา 213, 215 (ฎีกาที่ 2081/2531 และฎีกาที่ 2613, 2614/2531)

ฎีกาที่ 217/2531 เมื่อข้อเท็จจริงฟังไม่ได้ว่ามีการกระทำความผิดเกิดขึ้นตามฟ้อง จำเลยอื่น ซึ่งโจทก์ฟ้องว่าเป็นผู้สนับสนุนการกระทำความผิดจึงไม่ได้กระทำความผิดเช่นกัน เพราะเมื่อไม่มีการ กระทำความผิดจึงไม่อาจเกิดการกระทำที่เป็นการสนับสนุนให้กระทำความผิดได้ เหตุดังกล่าวเป็นเหตุ ในลักษณะคดี แม้ศาลฎีกาจะไม่รับวินิจฉัยฎีกาของจำเลยอื่น เนื่องจากต้องห้ามฎีกาในปัญหา ข้อเท็จจริง แต่ศาลฎีกาก็มีอำนาจพิพากษาลดโทษถึงจำเลยอื่นว่าไม่มีความผิดได้ ตาม ป.วิ. อาญา มาตรา 213 ประกอบมาตรา 225 (ฎีกาที่ 1522/2531)

ไม่น่าเชื่อว่าพยานโจทก์จะจำคนร้ายได้

ฎีกาที่ 2093/2525 ข้อเท็จจริงที่ศาลวินิจฉัยว่า ไม่น่าเชื่อว่าพยานโจทก์จะจำคนร้ายได้ เป็นข้อเท็จจริงที่อยู่ในส่วนลักษณะคดี ศาลฎีกามีอำนาจพิพากษาลดโทษไปถึงจำเลยซึ่งมิได้ อุทธรณ์ฎีกาได้ (ฎีกาที่ 2093/2527, ฎีกาที่ 3430/2528 และฎีกาที่ 857/2529)

ฎีกาที่ 432/2536 แม้ศาลชั้นต้นไม่รับฎีกาของโจทก์ในส่วนจำเลยที่ 3 เพราะต้องห้ามฎีกาในข้อเท็จจริง แต่การที่พยานหลักฐานโจทก์ฟังไม่ได้ว่าจำเลยทั้งสามกระทำผิดเป็นเหตุในลักษณะคดีและเป็นข้อกฎหมายที่เกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยของประชาชน ศาลฎีกามีอำนาจพิพากษาตลอดไปถึงจำเลยที่ 3 ได้ ตาม ป.วิ.อาญา มาตรา 213 ประกอบด้วยมาตรา 225

การกระทำของจำเลยไม่เป็นความผิด

ฎีกาที่ 1067/2512 ศาลชั้นต้นพิพากษาลงโทษจำเลยทั้งสาม จำเลยที่ 1 ผู้เดียวอุทธรณ์ฎีกาต่อมา ถ้าศาลฎีกาฟังว่าการกระทำของจำเลยไม่เป็นความผิดและเป็นเหตุในลักษณะคดีก็มีอำนาจที่จะพิพากษาให้มีผลถึงจำเลยที่ 2 และที่ 3 ได้ด้วย (ฎีกาที่ 1770/2516, ฎีกาที่ 3710/2526, ฎีกาที่ 680/2529, ฎีกาที่ 308/2530 และฎีกาที่ 3942/2530)

ฎีกาที่ 100/2519 ศาลชั้นต้นพิพากษาลงโทษจำเลยทั้งสองในข้อหาขับรถชนกันโดยประมาท จำเลยที่ 2 ผู้เดียวอุทธรณ์ เมื่อข้อเท็จจริงปรากฏแก่ศาลอุทธรณ์ว่าเหตุเกิดจากความประมาทของจำเลยที่ 2 ฝ่ายเดียว ศาลอุทธรณ์มีอำนาจยกฟ้องจำเลยที่ 1 ซึ่งมีได้อุทธรณ์ด้วยได้ เพราะข้อเท็จจริงที่ว่าเหตุเกิดจากความประมาทของจำเลยคนเดียวหรือทั้งสองคนนั้น เป็นข้อเท็จจริงอันหนึ่งอันเดียวกัน

ฎีกาที่ 4093/2530 จำเลยที่ 1 ยื่นคำร้องขอถอนอุทธรณ์ ศาลอุทธรณ์มีคำสั่งอนุญาตและให้จำหน่ายคดี โจทก์ไม่อุทธรณ์ คำพิพากษาศาลชั้นต้นเฉพาะจำเลยที่ 1 ย่อมเด็ดขาดตาม ป.วิ. อาญา มาตรา 202 หากจำเลยอื่นยังอุทธรณ์ ถ้าศาลอุทธรณ์พิพากษากลับคำพิพากษาศาลชั้นต้นไม่ลงโทษจำเลยและเป็นเหตุอยู่ในส่วนลักษณะคดี ศาลอุทธรณ์ย่อมมีอำนาจพิพากษาตลอดไปถึงจำเลยที่ 1 ได้ (ฎีกาที่ 505/2537)

ฎีกาที่ 1745/2535 ปัญหาว่าการกระทำผิดของจำเลยเป็นกรรมเดียวหรือหลายกรรม ถ้าศาลฎีกาเห็นว่าเป็นกรรมเดียว ถือว่าเป็นเหตุอยู่ในส่วนลักษณะคดี ศาลฎีกาพิพากษาให้มีผลตลอดไปถึงจำเลยอื่นที่มีได้ฎีกาด้วย

ฎีกาที่ 199/2536 จำเลยที่ 1 เป็นนิติบุคคล เมื่อข้อเท็จจริงฟังไม่ได้ว่าจำเลยที่ 2 และ 3 ซึ่งเป็นกรรมการของบริษัทจำเลยที่ 1 กระทำผิดตามฟ้อง จึงเป็นเหตุในส่วนลักษณะคดี แม้จำเลยที่ 1 จะมีได้อุทธรณ์ฎีกา ศาลฎีกาก็มีอำนาจพิพากษาตลอดไปถึงจำเลยที่ 1 ด้วย

ฎีกาที่ 3512/2532 ศาลล่างทั้งสองพิพากษาลงโทษจำเลยทั้งสามในความผิดฐานกรรโชก จำเลยที่ 1 และที่ 2 ฎีกา หากศาลฎีกาเห็นว่าการกระทำของจำเลย เป็นความผิดฐาน

พยายามกระโชก แม้จำเลยจะไม่ได้ฎีกาในปัญหาข้อนี้ ศาลฎีกาก็มีอำนาจหยิบยกขึ้นวินิจฉัย
เองได้เพราะเป็นปัญหาข้อกฎหมายเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยและพิพาทขาดตลอดไปถึงจำเลย
ที่ 3 ซึ่งไม่ได้ฎีกาด้วยเพราะเป็นเหตุอยู่ในส่วนลักษณะคดี

ฎีกาที่ 2171/2541 ศาลอุทธรณ์พิพากษาลงโทษจำเลยทั้งสามในความผิดฐานร่วมกัน
ปล้นทรัพย์ จำเลยที่ 3 เพียงผู้เดียวฎีกา ศาลฎีกาพิจารณาแล้วฟังข้อเท็จจริงว่า จำเลยที่ 1
กระทำความผิดฐานชิงทรัพย์ จำเลยที่ 3 กระทำความผิดฐานทำร้ายร่างกาย และจำเลยที่ 2 ไม่ได้กระทำความผิด
ศาลฎีกามีอำนาจพิพากษาถึงจำเลยที่ 1 และที่ 2 ด้วย แม้มิได้ฎีกา เพราะเป็นเหตุในลักษณะคดี
ตาม ป.วิ. อาญา มาตรา 213 ประกอบด้วยมาตรา 225

การนำกฎหมายที่เป็นคุณแก่จำเลยมาใช้บังคับ

ฎีกาที่ 889/2503 จำเลยที่ต้องโทษไม่ได้อุทธรณ์ เมื่อศาลอุทธรณ์เห็นว่า มี พ.ร.บ.
อาชญากรรมฯ ออกใหม่บัญญัติว่า การกระทำของจำเลยไม่ต้องรับโทษ นับว่าเป็นเหตุอยู่ในส่วน
ลักษณะคดี ศาลอุทธรณ์มีอำนาจพิพากษายกฟ้องตลอดไปถึงจำเลยที่ไม่ได้อุทธรณ์ด้วย

ฎีกาที่ 1381/2516 ศาลอุทธรณ์ลงโทษจำเลยฐานปล้นทรัพย์ตาม ป. อาญา มาตรา 340
วรรคสี่ จำเลยบางคนฎีกา ขณะคดีอยู่ในระหว่างการพิจารณาของศาลฎีกา ได้มีประกาศของ
คณะปฏิวัติแก้ไขอัตราโทษตาม ป. อาญา มาตรา 340 วรรคสี่ ให้เบาลง ศาลฎีกาย่อมลงโทษ
จำเลยตามกฎหมายที่แก้ไขใหม่ เพราะเป็นกฎหมายส่วนที่เป็นคุณแก่จำเลย และย่อมพิพากษา
แก้ตลอดไปถึงจำเลยที่มีได้ฎีกาด้วย เพราะเป็นเหตุอยู่ในส่วนลักษณะคดี (ฎีกาที่ 2346/2527)

ดุลพินิจในการกำหนดโทษและลดโทษ

ฎีกาที่ 626/2492 ศาลชั้นต้นพิพากษาลงโทษจำเลย จำเลยบางคนอุทธรณ์ ถ้าศาล
อุทธรณ์เห็นควรลงโทษจำเลยน้อยลง ย่อมมีอำนาจพิพากษาลงโทษตลอดไปถึงจำเลยที่มีได้อุทธรณ์ด้วย
เพราะเป็นเหตุอยู่ในส่วนลักษณะคดี (ฎีกาที่ 1204/2518 และฎีกาที่ 4543/2528)

ฎีกาที่ 1963/2531 ในกรณีที่ศาลฎีกาเห็นว่า มีเหตุบรรเทาโทษเพราะจำเลยให้การ
รับสารภาพในชั้นจับกุมและสอบสวน สมควรลดโทษให้แก่จำเลยที่ฎีกา เมื่อจำเลยที่มีได้ฎีกา
ซึ่งกระทำความผิดร่วมกันก็ให้การรับสารภาพในชั้นจับกุมและสอบสวนเช่นเดียวกัน เหตุบรรเทาโทษ
ดังกล่าวจึงเป็นเหตุในลักษณะคดี ศาลฎีกามีอำนาจพิพากษาถึงจำเลยที่มีได้ฎีกาด้วย

ฎีกาที่ 8503/2540 ศาลชั้นต้นพิพากษาลงโทษจำเลยทั้งสามในความผิดฐานลักทรัพย์
จำเลยที่ 1 และที่ 2 อุทธรณ์ ศาลอุทธรณ์พิพากษาแก้ให้รอกการลงโทษจำเลยที่ 1 และที่ 2 จำเลย

ที่ 3 ฎีกาว่า ศาลอุทธรณ์พิพากษาลงโทษให้จำเลยที่ 1 และที่ 2 โดยอาศัยเหตุอยู่ในส่วนลักษณะคดี แต่มิได้พิพากษาให้มีผลถึงจำเลยที่ 3 ด้วย จึงไม่ชอบด้วย ป.วิ. อาญา มาตรา 213 ศาลฎีกาวินิจฉัยว่า ปัญหาดังกล่าวเป็นปัญหาข้อกฎหมายอันเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อย จำเลยที่ 3 ยกชั้นฎีกาได้ เหตุผลประการหนึ่งที่ศาลอุทธรณ์รอกการลงโทษให้จำเลยที่ 1 และที่ 2 เพราะเห็นว่าทรัพย์สินที่ถูกลักไปคือโก๋ชน ราคาไม่สูงนัก หลังเกิดเหตุแล้วผู้เสียหายได้รับโก๋ชนคืน เป็นการใช้ดุลพินิจเกี่ยวกับสภาพการทำความผิดว่าไม่ร้ายแรงนัก อันเป็นเหตุในส่วนลักษณะคดี ศาลอุทธรณ์มีอำนาจพิพากษาไปถึงจำเลยที่ 3 ตาม ป.วิ. อาญา มาตรา 213 ที่ศาลอุทธรณ์ไม่พิพากษาให้รอกการลงโทษจำเลยที่ 3 ศาลฎีกาไม่เห็นพ้องด้วย

ผลคำพิพากษาในคดีอื่น

ฎีกาที่ 1604, 1605/2512 เดิมพนักงานอัยการฟ้อง น. ในข้อหาทำร้ายร่างกายโจทก์ ในคดีนี้ โจทก์ในคดีนี้เข้าร่วมเป็นโจทก์ด้วย คดีนั้นถึงที่สุดโดยศาลอุทธรณ์พิพากษาว่าโจทก์ในคดีนี้มีผู้เสียหายเพราะต่างวิวาททำร้ายซึ่งกันและกัน ต่อมาโจทก์ในคดีนี้จึงฟ้อง น. กับพวก เป็นจำเลยในข้อหาทำร้ายร่างกายซึ่งเป็นมูลคดีเดียวกันกับคดีเดิมอีก เช่นนี้ คำพิพากษาศาลอุทธรณ์ในคดีเดิมเป็นคำพิพากษาในลักษณะคดี แม้พวกของ น. จะมีได้เป็นคู่ความในคดีเดิมก็ย่อมได้รับผลนี้ด้วย โจทก์ในคดีนี้จะมาฟ้องว่าพวกของ น. ร่วมกับ น. กระทำความผิดฐานทำร้ายร่างกายโจทก์ไม่ได้

การสอบสวนไม่ชอบด้วยกฎหมาย

ฎีกาที่ 371/2531 ข้อที่ว่าการสอบสวนไม่ชอบด้วยกฎหมาย เป็นเหตุอยู่ในลักษณะคดี ศาลฎีกาพิพากษาลงโทษไปจนถึงจำเลยที่มีได้ฎีกาด้วย

การวางบทลงโทษจำเลยให้ถูกต้อง

ฎีกาที่ 1096/2515 การกระทำของจำเลยตามที่โจทก์ฟ้องเป็นความผิดตาม ป. อาญา มาตรา 340 วรรคสอง แม้ทางพิจารณาจะให้ความว่าการกระทำของจำเลยเป็นความผิดตาม มาตรา 340 วรรคสี่ ซึ่งมีอัตราโทษหนักกว่า ศาลก็ไม่อาจพิพากษาลงโทษจำเลยเกินไปกว่าที่ โจทก์บรรยายมาในฟ้อง เมื่อศาลฎีกาพิพากษาแก้สำหรับจำเลยที่ฎีกา ย่อมพิพากษาลงโทษไปจนถึงจำเลยที่มีได้ฎีกาด้วย เพราะเป็นเหตุอยู่ในส่วนลักษณะคดี (ฎีกาที่ 2159/2518, ฎีกาที่ 745/2520, ฎีกาที่ 470/2525, ฎีกาที่ 2848/2527, ฎีกาที่ 2346/2527 และฎีกาที่ 1202/2529)

ฎีกาที่ 112/2531 ศาลล่างพิพากษาว่าจำเลยทั้งสี่มีความผิดตาม ป. อาญา มาตรา 336 ทวิ จำเลยที่ 4 ฎีกา เมื่อศาลฎีกาเห็นว่าจำเลยที่ 4 มีความผิดตามมาตรา 335 (7) ย่อมพิพากษา

แก่ถึงจำเลยอื่นที่มีได้ฎีกาด้วย (ฎีกาที่ 3985/2530 และฎีกาที่ 263/2531)

คดีขาดอายุความ

ฎีกาที่ 787/2532 คดีโจทก์ขาดอายุความตาม ป.อาญา มาตรา 96 สิทธินำคดีอาญา มาฟ้องยอมระงับ เป็นเหตุใน ส่วนลักษณะคดี ศาลฎีกามีอำนาจพิพากษาลดโทษไปถึงจำเลยที่มีได้ ฎีกาด้วย

ตัวอย่างที่ศาลวินิจฉัยว่า ไม่เป็นเหตุที่อยู่ในส่วนลักษณะคดี

การเพิ่มโทษ

ฎีกาที่ 189/2487 ศาลชั้นต้นลงโทษจำเลยรวม 5 คนฐานเล่นการพนัน และเพิ่มโทษ จำเลยที่ 3 ด้วย จำเลยที่ 5 อุทธรณ์ ศาลอุทธรณ์พิพากษายกอุทธรณ์จำเลยที่ 5 และแก้คำพิพากษา ศาลชั้นต้นเป็นว่า ไม่เพิ่มโทษจำเลยที่ 3 ศาลฎีกาวินิจฉัยว่า คดีสำหรับจำเลยที่ 3 ถึงที่สุดแล้ว ในชั้นศาลชั้นต้น การที่จำเลยคนหนึ่งคนใดจะต้องลงโทษหนักขึ้นเพราะมากกระทำผิดซ้ำอีก เป็นเหตุส่วนตัวของจำเลยคนนั้น ๆ หาใช่เป็นเหตุในลักษณะคดีสำหรับการลักเล่นการพนันไม่ ศาลอุทธรณ์ไม่มีอำนาจแก้คำพิพากษาศาลชั้นต้นสำหรับการลงโทษหรือเพิ่มโทษจำเลยที่ 3

ความสัมพันธ์ระหว่างจำเลยกับผู้เสียหาย

ฎีกาที่ 71/2489 ศาลชั้นต้นลงโทษจำเลยที่ 1 ฐานลักทรัพย์มีกำหนด 2 ปี และลงโทษ จำเลยที่ 2 ฐานรับของโจรมีกำหนด 1 ปี จำเลยที่ 1 อุทธรณ์ ศาลอุทธรณ์วินิจฉัยว่า จำเลยที่ 1 เป็นเด็กหนุ่มและทรัพย์ที่ลักเป็นของพี่ชาย พร้อมกับวินิจฉัยถึงจำเลยที่ 2 ว่าเป็นผู้มีความผิด หล้นรองลงไป ควรสงเคราะห์เข้าเป็นเหตุอยู่ในลักษณะคดี พิพากษาแก้เป็นว่า จำคุกจำเลยที่ 1 มีกำหนด 1 ปี จำเลยที่ 2 มีกำหนด 6 เดือน ศาลฎีกาวินิจฉัยว่า เหตุที่ศาลอุทธรณ์ลดโทษ เป็น เหตุส่วนตัวของจำเลยที่ 1 โดยแท้ หาใช่เหตุในลักษณะคดีอย่างใดไม่ ฉะนั้นจะลดโทษจำเลยที่ 2 ผู้มิได้อุทธรณ์ด้วย ไม่ได้

คำพิพากษาไม่มีผลถึงคดีอื่นซึ่งเสร็จเด็ดขาดไปแล้ว หรือคดีที่แยกพิจารณาพิพากษา

ฎีกาที่ 373, 374/2506 โจทก์ฟ้อง ล. ฐานนำเงินตราออกนอกประเทศจำนวนหนึ่ง และฟ้อง ส. กับ ล. ฐานร่วมกันพาคนต่างด้าวออกนอกราชอาณาจักรอีกจำนวนหนึ่ง วันเวลา และสถานที่เกิดเหตุตรงกัน ศาลรวมการพิจารณาพิพากษาเพราะเป็นกรณีเกี่ยวพันกัน ศาล ลงโทษทั้งสองจำนวน ล. ผู้เดียวอุทธรณ์และอุทธรณ์เฉพาะคดีแรกว่า จำเลยมิได้ออกไปนอก เขตแดนไทย แม้ศาลอุทธรณ์จะฟังข้อเท็จจริงว่า ล. นำเรือหาซื้อปลาอยู่ในประเทศไทย มิได้มี พฤติการณ์ว่าจะนำเรือออกนอกประเทศ ก็ไม่มีอำนาจยกฟ้องจำนวนหลังโดยอ้างว่าเป็นความผิด เกี่ยวเนื่องกันและเป็นเหตุในลักษณะคดี เพราะจำนวนหลังนั้นคดีเสร็จเด็ดขาดไปแล้ว

ฎีกาที่ 1040/2516 ฟ้องว่าจำเลยกับ ต. ร่วมกันกระทำผิด ต. รับสารภาพ ศาลชั้นต้นสั่งให้โจทก์แยกฟ้องจำเลยซึ่งปฏิเสธเป็นคดีใหม่และพิพากษาลงโทษ ต. ไปในคดีเดิม สำหรับคดีใหม่ไม่ว่าศาลชั้นต้นจะพิพากษาว่าอย่างไร ศาลอุทธรณ์ไม่มีอำนาจที่จะยกเอาเหตุซึ่งอยู่ในส่วนลักษณะคดีมาพิพากษาลงโทษไปถึงจำเลยในคดีที่แยกพิจารณาพิพากษาเพราะมิใช่เป็นจำเลยอื่นที่มีได้อุทธรณ์ตาม ป.วิ. อาญา มาตรา 213 แต่เป็นจำเลยในคดีอื่นที่ไม่มีทางจะอุทธรณ์เข้ามาในคดีนี้

ฎีกาที่ 631/2532 ในคดีที่รวมพิจารณา 2 ส่วน จำเลยส่วนหนึ่งฎีกา เมื่อการกระทำของจำเลยไม่เป็นความผิด ศาลฎีกามีอำนาจพิพากษายกฟ้องไปถึงจำเลยอีกส่วนหนึ่งซึ่งถูกฟ้องข้อหาเดียวกันที่มีได้ฎีกาได้เพราะเป็นเหตุอยู่ในส่วนลักษณะคดี (ฎีกาที่ 229/2535)

ฎีกาที่ 5451/2534 โจทก์แยกฟ้องจำเลยกับ จ. มาเป็นสองสำนวน ข้อหาร่วมกันชิงทรัพย์ ศาลชั้นต้นรวมการพิจารณาและพิพากษาลงโทษ จำเลยเพียงผู้เดียวอุทธรณ์ ศาลอุทธรณ์พิพากษายกฟ้องจำเลย โจทก์ฎีกา ศาลฎีกาเห็นว่าพยานหลักฐานโจทก์ไม่พอฟ้องว่าจำเลยและ จ. เป็นคนร้าย ศาลฎีกามีอำนาจยกฟ้องโจทก์สำหรับ จ. ซึ่งมีได้อุทธรณ์ฎีกาด้วย

การรับฟังพยานหลักฐานซึ่งสามารถแยกจากกันได้

ฎีกาที่ 434/2511 จำเลยสองคนถูกฟ้องว่าร่วมกันกระทำผิด จำเลยคนหนึ่งรับสารภาพ ส่วนอีกคนหนึ่งปฏิเสธ เมื่อสืบพยานแล้ว การที่พยานโจทก์ประกอบคำรับสารภาพฟังลงโทษจำเลยคนหนึ่งได้ แต่พยานโจทก์ที่เกี่ยวกับจำเลยอีกคนหนึ่งยังเป็นที่สงสัย เช่นนี้ เป็นเรื่องที่ข้อเท็จจริงสามารถแยกฟังกันได้ จึงมิใช่เป็นเหตุในลักษณะคดี (ศาลลงโทษจำเลยคนที่รับสารภาพ ปล่อยจำเลยคนที่ปฏิเสธ)

ฎีกาที่ 1821, 1822/2514 ศาลชั้นต้นวินิจฉัยว่าจำเลยทั้งเจ็ดสมคบใจเข้าทำร้ายซึ่งกันและกัน จำเลยเพียงบางคนอุทธรณ์ ศาลอุทธรณ์เห็นว่าการกระทำของจำเลยที่มีได้อุทธรณ์เป็นการป้องกันตัวพอสมควรแก่เหตุ จึงยกฟ้องสำหรับจำเลยที่มีได้อุทธรณ์ ดังนี้ เป็นการที่ศาลอุทธรณ์วินิจฉัยการกระทำส่วนตัวของแต่ละบุคคล มิใช่เหตุในลักษณะคดี

ฎีกาที่ 658/2518 ศาลชั้นต้นพิพากษาลงโทษจำเลยทั้งสี่ฐานปล้นทรัพย์ จำเลยที่ 1 ที่ 2 และที่ 3 อุทธรณ์ ศาลอุทธรณ์พิพากษายกฟ้องตลอดถึงจำเลยที่ 4 ด้วย โจทก์ฎีกา ศาลฎีกาวินิจฉัยว่า ศาลอุทธรณ์วินิจฉัยว่าจำเลยที่ 1 ที่ 2 และที่ 3 ไม่ได้ทำผิด มิได้วินิจฉัยว่าไม่มีความผิดเกิดขึ้น ทั้งพยานหลักฐานสำหรับจำเลยที่ 4 ก็เป็นคนละชุดกับจำเลยอื่น จึงมิใช่เหตุในลักษณะ

คดี เมื่อจำเลยที่ 4 ไม่ได้อุทธรณ์ ศาลอุทธรณ์ไม่มีอำนาจวินิจฉัยถึงจำเลยที่ 4 แต่ศาลฎีกาเห็นว่าการกระทำของจำเลยทั้งสองเป็นการปล้นทรัพย์โดยใช้ปืนยิง ไม่ใช่พยายามฆ่าคน เป็นเหตุในลักษณะคดี พิพากษาให้เป็นผลดีแก่จำเลยที่ 4 ได้ (ฎีกาที่ 6007/2531)

ฎีกาที่ 775/2527 โจทก์ฟ้องว่าจำเลยทั้งสองร่วมกันฆ่าผู้ตาย ศาลชั้นต้นวินิจฉัยว่ามีได้ร่วมกันกระทำ พิพากษาว่าจำเลยที่ 1 มีความผิดตาม ป. อาญา มาตรา 288 ส่วนจำเลยที่ 2 มีความผิดตามมาตรา 295 ดังนี้ เป็นเรื่องเฉพาะตัว หาใช่เหตุลักษณะคดีไม่ เมื่อโจทก์และจำเลยที่ 2 ไม่อุทธรณ์ ศาลอุทธรณ์จะพิพากษายกฟ้องจำเลยที่ 2 ไม่ได้ แม้จะฟังว่าการกระทำของจำเลยที่ 1 เป็นการป้องกันเกินสมควรแก่เหตุ

แม้มาตรา 213 จะบัญญัติไว้ทำนองว่า ศาลอุทธรณ์จะมีอำนาจยกเหตุในส่วนลักษณะคดีขึ้นพิพากษาให้เป็นคุณแก่จำเลยที่มีได้อุทธรณ์ได้ ต่อเมื่อมีจำเลยคนใดคนหนึ่งอุทธรณ์คัดค้านคำพิพากษาซึ่งให้ลงโทษ แต่ศาลฎีกาวินิจฉัยไว้เป็นบรรทัดฐานว่า แม้โจทก์ฝ่ายเดียวอุทธรณ์ ศาลสูงก็มีอำนาจยกฟ้องหรือลดโทษให้แก่จำเลยที่มีได้อุทธรณ์ได้

ฎีกาที่ 1578/2495 จำเลยที่ 1 รับฝากอาวุธปืนไว้จากบุคคลภายนอก วันเกิดเหตุได้ใช้จำเลยที่ 2 ให้ไปเอาอาวุธปืนเพื่อคืนให้เจ้าของ ระหว่างทางจำเลยที่ 2 ถูกจับ โจทก์จึงฟ้องขอให้ลงโทษจำเลยที่ 1 ฐานใช้จำเลยที่ 2 ให้กระทำความผิดฐานมีอาวุธปืน และขอให้ลงโทษจำเลยที่ 2 ฐานมีอาวุธปืน ศาลชั้นต้นยกฟ้องโจทก์เฉพาะคดีสำหรับจำเลยที่ 1 และลงโทษจำเลยที่ 2 โจทก์ฝ่ายเดียวอุทธรณ์ฎีกาขอให้ลงโทษจำเลยที่ 1 เมื่อศาลฎีกาเห็นว่าการกระทำของจำเลยทั้งสองไม่เป็นความผิด ก็มีอำนาจยกฟ้องจำเลยที่ 2 ซึ่งมีได้อุทธรณ์ฎีกาด้วยเพราะเป็นเหตุในลักษณะคดี

ฎีกาที่ 1031/2498 โจทก์ฟ้องว่าจำเลยทั้งสองสมคบกันกระทำความผิด ขอให้ลงโทษศาลอุทธรณ์พิพากษายืนตามคำพิพากษาศาลชั้นต้น ให้ลงโทษจำเลยที่ 1 ส่วนจำเลยที่ 2 ให้ยกฟ้อง โจทก์ฎีกาฝ่ายเดียวว่า จำเลยที่ 2 ควรมีความผิดฐานสมรู้ เมื่อปรากฏว่าคดีสำหรับตัวจำเลยที่ 1 ขาดอายุความ นอกจากศาลฎีกาจะพิพากษายกฟ้องจำเลยที่ 2 แล้ว ยังพิพากษายกฟ้องถึงจำเลยที่ 1 ซึ่งมีได้อุทธรณ์ฎีกาด้วย เพราะเป็นเหตุในลักษณะคดี

ฎีกาที่ 1370/2503 โจทก์ฟ้องขอให้ลงโทษจำเลยทั้งห้า ศาลชั้นต้นลงโทษเฉพาะจำเลยที่ 1 ส่วนจำเลยอื่นให้ยกฟ้อง โจทก์ฝ่ายเดียวอุทธรณ์ขอให้ลงโทษจำเลยอื่นด้วย เมื่อศาลอุทธรณ์เห็นว่าการกระทำของจำเลยไม่เป็นความผิด อันเป็นเหตุอยู่ในส่วนลักษณะคดีและคดียังไม่ยุติ ศาลอุทธรณ์มีอำนาจพิพากษาไม่ลงโทษจำเลยที่ 1 ด้วย (ศาลฎีกาให้เหตุผลว่า ทั้งนี้เพื่อความ

เป็นกรรมแก่จำเลยผู้ยาก และเป็นไปตามหลักในกฎหมายอาญาที่ว่า บุคคลจักต้องรับโทษในทางอาญาต่อเมื่อได้กระทำการอันกฎหมายบัญญัติเป็นความผิดและกำหนดโทษไว้ การที่คู่ความฝ่ายใดเป็นผู้อุทธรณ์หาเป็นเหตุที่จะทำให้ต้องแตกต่างกันไม่ แม้ถ้อยคำใน ป.วิ. อาญา มาตรา 213 จะไม่มีว่า “ในคดีที่โจทก์อุทธรณ์ฝ่ายเดียว” ด้วย อนึ่ง ป.วิ. อาญา มาตรา 185 บัญญัติไว้ว่า ถ้าศาลเห็นว่าจำเลยมิได้กระทำผิดก็ตี การกระทำของจำเลยไม่เป็นความผิดก็ตี ให้ศาลยกฟ้องโจทก์ ปลดจำเลยไป ฉะนั้นแม้โจทก์ฝ่ายเดียวอุทธรณ์ขึ้นมา ศาลอุทธรณ์ก็มีอำนาจพิพากษาให้ยกฟ้องโจทก์ ตลอดถึงจำเลยที่ได้อุทธรณ์ ในเมื่อเหตุที่ให้ยกฟ้องนั้นเป็นเหตุอยู่ในส่วนลักษณะคดี)

แบบของคำพิพากษาศาลอุทธรณ์

มาตรา 214 บัญญัติว่า “นอกจากมีข้อความซึ่งต้องมีในคำพิพากษาศาลชั้นต้น คำพิพากษาศาลอุทธรณ์ต้องปรากฏข้อความดังต่อไปนี้ด้วย

- (1) นามหรือตำแหน่งของผู้อุทธรณ์
- (2) ข้อความว่า ยืน ยก แก่หรือกลับคำพิพากษาศาลชั้นต้น”

ข้อความที่กฎหมายกำหนดให้ต้องมีในคำพิพากษาศาลชั้นต้นปรากฏตามมาตรา 186 สำหรับคำพิพากษาศาลอุทธรณ์กฎหมายกำหนดให้มีข้อความเพิ่มขึ้นจากคำพิพากษาศาลชั้นต้นอีก 2 ประการ

ข้อความที่ว่า “นามหรือตำแหน่งของผู้อุทธรณ์” คงระบุเพียงให้รู้ว่าคู่ความฝ่ายใดเป็นผู้อุทธรณ์เท่านั้น เช่น โจทก์ โจทก์ร่วม จำเลย เป็นต้น หากคดีนั้นมีจำเลยหลายคน และจำเลยเพียงบางคนอุทธรณ์ ก็ระบุเฉพาะจำเลยที่อุทธรณ์ เช่น จำเลยที่ 1 หรือจำเลยที่ 3

ข้อความที่ว่า “ยืน ยก แก่หรือกลับคำพิพากษาศาลชั้นต้น” เป็นการสรุปผลคำพิพากษาศาลอุทธรณ์โดยเปรียบเทียบกับคำพิพากษาศาลชั้นต้น เช่น

“ยืน” หมายความว่า ศาลอุทธรณ์เห็นพ้องด้วยกับคำพิพากษาศาลชั้นต้นทุกประการ

“ยก” หมายความว่า ศาลอุทธรณ์ไม่เห็นด้วยกับคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลชั้นต้น เช่น ศาลชั้นต้นดำเนินกระบวนการพิจารณาโดยไม่ถูกต้อง ศาลอุทธรณ์ก็จะพิพากษายกคำพิพากษาศาลชั้นต้นให้ศาลชั้นต้นทำการพิจารณาและพิพากษาใหม่ตามมาตรา 208 (2) หรือในกรณีที่ศาลชั้นต้นตรวจและสั่งรับอุทธรณ์ตามมาตรา 198 วรรคสอง ถ้าศาลอุทธรณ์เห็นว่าอุทธรณ์ที่ศาลชั้นต้นสั่งรับไว้ นั้น ไม่ถูกต้อง เป็นต้นว่าไม่ระบุข้อเท็จจริงโดยย่อหรือข้อกฎหมายที่ยกขึ้นอ้างอิงตามมาตรา 193 วรรคสอง หรือเป็นอุทธรณ์ข้อเท็จจริงที่ต้องห้ามตามมาตรา

193 ทวิ เช่นนี้ ศาลอุทธรณ์ก็จะพิพากษายกอุทธรณ์

“แก้” หมายความว่า ศาลอุทธรณ์เห็นด้วยกับคำพิพากษาศาลชั้นต้นบางส่วน จึงพิพากษาแก้ในส่วนที่ไม่เห็นด้วย

“กลับ” หมายความว่า ศาลอุทธรณ์ไม่เห็นพ้องกับผลคำพิพากษาศาลชั้นต้น เช่น ศาลชั้นต้นพิพากษาลงโทษ แต่ศาลอุทธรณ์พิพากษายกฟ้อง หรือในทางกลับกัน

ฎีกาที่ 749/2491 คำพิพากษาศาลอุทธรณ์ไม่มีคำว่า ยืน ยก แก้หรือกลับ แต่ถ้ามีข้อความแสดงให้เห็นได้ว่าเป็นอย่างหนึ่งอย่างใดดังกล่าวแล้ว ก็ถือว่าสมบูรณ์ (ศาลชั้นต้นพิพากษาลงโทษ จำเลยอุทธรณ์ ศาลอุทธรณ์วินิจฉัยว่าอุทธรณ์จำเลยฟังไม่ขึ้น โดยมีได้ใช้ถ้อยคำว่า “พิพากษายืน”)

การนำวิธีพิจารณาในศาลชั้นต้นมาใช้บังคับ

มาตรา 215 บัญญัติว่า “นอกจากที่บัญญัติมาแล้วให้นำบทบัญญัติว่าด้วยการพิจารณาและว่าด้วยคำพิพากษาและคำสั่งศาลชั้นต้น มาบังคับในชั้นศาลอุทธรณ์ด้วยโดยอนุโลม”

บทบัญญัติที่ให้นำมาบังคับในชั้นศาลอุทธรณ์ได้แก่บทบัญญัติว่าด้วยการพิจารณา ตั้งแต่มาตรา 172 ถึงมาตรา 181 และบทบัญญัติว่าด้วยคำพิพากษาและคำสั่ง ตั้งแต่มาตรา 182 ถึงมาตรา 192

การนำมาบังคับโดยอนุโลม คือการนำมาบังคับเท่าที่จะไม่ขัดต่อวิธีพิจารณาในศาลอุทธรณ์ตามที่บัญญัติไว้ตั้งแต่มาตรา 193 ถึงมาตรา 214